

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.6.4.2024

Pan
Rafał Trojanowski
Kierownik
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
w Limanowej
ul. Kilińskiego 11
34-600 Limanowa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/080 - Przeciwdziałanie przemocy domowej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej, ul. Kilińskiego 11, 34-600 Limanowa (MOPS lub Ośrodek)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Trojanowski, Kierownik MOPS od 28 lipca 2022 r. (<i>Kierownik MOPS</i>) Aleksandra Malinowska, Kierownik MOPS od 16 września 1992 r. do 27 lipca 2022 r. (akta kontroli, str. 3-8)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym współpraca z innymi podmiotami. 2. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej, a także pozostałych programów z tego zakresu. 3. Realizacja procedury „Niebieskie Karty”, w tym postępowanie wobec osób doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych także przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	Barbara Guga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/29/2024 z 4 marca 2024 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2021-2023 MOPS realizował zadania własne Miasta Limanowa w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, jednak nie wszystkie działania były realizowane rzetelnie.

Przeciwdziałanie przemocy domowej było realizowane przez pracowników MOPS i powołany przez Burmistrza Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej³.

MOPS zapewnił na terenie miasta Limanowa odpowiednie warunki do wykonywania zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej. Ośrodek był przygotowany organizacyjnie i kadrowo do realizacji zadań z tego zakresu. Zatrudniano w nim wymaganą liczbę pracowników socjalnych. NIK zwraca jednak uwagę, że pracownicy MOPS, za wyjątkiem Przewodniczącej MZI, w latach 2021-2022 nie mieli zapewnionych szkoleń w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy. W celu realizowania ustawowych zadań, MOPS współpracował m.in. z placówkami oświatowymi, sądem, kuratorami sądowymi, prokuraturą, Komendą Powiatową Policji w Limanowej⁴, placówkami służby zdrowia, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych⁵ i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej⁶. Współpraca z tymi podmiotami polegała na podejmowaniu działań na rzecz rozwiązywania problemów rodziny poprzez uczestniczenie w posiedzeniach MZI oraz spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno/pomocowych.

W klasyfikacji budżetowej nie wyodrębniono jednak w latach objętych kontrolą rozdziału 85205, pomimo że przepis rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych⁷ stanowi, że wydatki na realizację zadań, o których mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej⁸, ujmują się w rozdziale 85205. W konsekwencji, sprawozdania budżetowe Rb-28S sporządzane przez MOPS nie pokazywały skali wydatków poniesionych na zadania z tego zakresu i nie było możliwości określenia kwoty przeznaczonej na ten cel. W trakcie kontroli NIK, rozdział 85205 został wprowadzony do planu finansowego MOPS.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1-4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, w Gminie został przyjęty i był realizowany „Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy” na lata 2020-2023 oraz prowadzono poradnictwo i interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Sporządzona diagnoza zjawiska przemocy domowej była integralną częścią ww. Programu. Identyfikował on ponadto główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, tj. specyfikę zjawiska przemocy w mieście Limanowa, jego przyczyny, sytuacje/okoliczności, w których najczęściej dochodzi do przemocy oraz zjawiska współwystępujące. Jednak, w ocenie NIK, zadania i działania związane z przeciwdziałaniem przemocy zostały określone zbyt ogólnie. Zbiorczo określono realizatorów zadań: MOPS, Burmistrza Miasta Limanowa, PCPR, MZI, placówki

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

³ Dalej: MZI.

⁴ Dalej: KPP lub policja.

⁵ Dalej: MKRPA.

⁶ Dalej: PCPR.

⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 513 ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie klasyfikacji budżetowej.

⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 1249, ze zm., dalej: *ustawa o przeciwdziałaniu przemocy*. Do 22 czerwca 2023 r. ustawa nosiła tytuł „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”. Ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 535) dokonano zmiany tytułu ustawy: „o przeciwdziałaniu przemocy domowej” oraz dokonano szeregu innych zmian przepisów ustaw.

oświatowe oraz inne instytucje i służby zaangażowane w rozwiązywanie problemów w rodzinie. Nie określono też terminów realizacji poszczególnych działań. Program identyfikował główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, miał jednakże charakter formalny i nie zamieszczono w nim zapisów wiążących go z uchwalanym corocznie budżetem. Jako źródła finansowania wskazano (bez określania ram finansowych wydatków) budżet Miasta, środki z programów resortowych i „inne źródła”. Tak przyjęty sposób zredagowania programu sprawiał m.in. że niemożliwe było ustalenie, jaki podmiot, w jakim zakresie i jakim terminie miał podjąć konkretne działanie i z jakiego źródła planowano je sfinansować. Ponadto konstrukcja przyjętych wskaźników/mierników uniemożliwiała dokonanie pomiaru poziomu ich osiągnięcia, a także weryfikację skuteczności konkretnych działań i zapotrzebowania na poszczególne formy pomocy – co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie akceptowalny. Dla skutecznej oceny osiągnięcia wskaźników, cele programu powinny być realne i mierzalne, tj. powinny spełniać ten warunek, iż cechuje je możliwość realizacji w wyznaczonym czasie i oceny ich wykonania przy użyciu przyjętych kryteriów ewaluacji.

MOPS zapewniał pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej, w formach określonych w art. 3 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, poprzez wsparcie specjalistyczne i pomoc w przezwyciężeniu trudnej sytuacji osobistej, umożliwiając dostęp do specjalistów zajmujących się poradnictwem dla osób dotkniętych przemocą domową, lub informując o instytucjach, które takiej pomocy udzielały. Dzięki współpracy z PCPR zapewniono osobom doznającym przemocy domowej miejsca w ośrodku wsparcia. Ponadto w Limanowej funkcjonowało mieszkanie chronione przeznaczone dla ofiar przemocy. Miasto zapewniało również możliwość uzyskania mieszkania socjalnego od Gminy przez ofiary przemocy domowej. Informacje o podmiotach udzielających pomocy na terenie Miasta zamieszczone były na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie MOPS.

W MOPS prawidłowo i rzetelnie realizowano procedury „Niebieskie Karty”⁹, w tym postępowania wobec osób doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc. NIK pozytywnie ocenia działania grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych w toku realizacji procedur NK. Podejmowano terminowe, adekwatne do potrzeb, udokumentowane działania wobec osób doświadczających przemocy lub ją stosujących. Osobom doświadczającym przemocy zapewniono różnorodne formy pomocy, w tym m.in. korzystanie z poradnictwa specjalistycznego, lub informowano o miejscach jej uzyskania. W razie zdiagnozowanej potrzeby udzielano również wsparcia finansowego. Osoby stosujące przemoc były motywowane do zmiany zachowań i skorzystania ze specjalistycznej pomocy oraz informowane o konsekwencjach stosowania przemocy. Służby, w większości badanych przypadków, podejmowały działania niezwłocznie jeszcze przed pierwszym spotkaniem grupy roboczej/diagnostyczno-pomocowej i sporządzeniem Indywidualnego Planu Pomocy¹⁰ (w 93% badanych przypadków). W pozostałych przypadkach powody podjęcia czynności w późniejszym terminie były niezależne od MOPS i nie miały wpływu na kontrolowaną działalność. IPP uwzględniały specyficzne potrzeby każdej osoby/rodziny dotkniętej przemocą, a członkowie grup monitorowali ich realizację.

⁹ Dalej: NK.

¹⁰ Dalej: IPP.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Organizacja wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym współpraca z innymi podmiotami

Opis stanu faktycznego

1.1. Zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej zostały w MOPS przypisane do zadań Działu Służb Socjalnych i Opieki¹². W MOPS funkcjonowało stanowisko ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, do którego wg treści Regulaminu organizacyjnego należało „*prowadzenie dokumentacji w zakresie podejmowanych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy oraz obsługa administracyjna Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych*”, a od 13 września 2023 r. „*uczestnictwo w pracach Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego, dokumentowanie ich posiedzeń poprzez sporządzanie protokołów, notatek i innych dokumentów potwierdzających działania na rzecz osób dotkniętych przemocą domową; organizowanie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, ustalanie terminów posiedzeń zgodnie z decyzją Przewodniczącego Zespołu, wysyłanie zawiadomień i innych dokumentów do jego członków oraz osób powołanych do Grup Diagnostyczno-Pomocowych; ścisła współpraca z Przewodniczącym Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz ze służbami i jednostkami zaangażowanymi w rozwiązywanie problemów przemocy domowej; współpraca z pracownikami socjalnymi MOPS w Limanowej i gromadzenie dokumentów poświadczających podejmowane przez nich działania, jak również koordynowanie działań podejmowanych przez MOPS z innymi instytucjami i służbami zaangażowanymi w rozwiązywanie problemów przemocy domowej; promowanie działań MOPS, Miejskiego Zespołu Interdyscyplinarnego w zakresie podejmowanych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej poprzez umieszczanie informacji na stronach internetowych, w mediach lokalnych, itp.*”

(akta kontroli str. 18-32)

Liczba mieszkańców gminy Limanowa wynosiła w latach 2021-2023 odpowiednio: 14 992, 14 792 i 14 660¹³. Stosownie do wymogów art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁴, w latach 2021-2023 zatrudnionych było od 9,25 do 8,25 pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełny etat¹⁵. Wszyscy pracownicy socjalni posiadali stosowne wykształcenie zgodne z wymogami art. 116 ust. 1 pkt 1 i 2 lub art. 156 ustawy o pomocy społecznej oraz staż pracy od kilku do kilkunastu lat. Każdy z pracowników socjalnych miał w zakresie czynności przypisane działania związane z realizacją zadań w obszarze przeciwdziałania przemocy, w szczególności: uczestnictwo w pracach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych powoływanych w związku z występującą przemocą domową oraz czynne uczestnictwo w pracach na rzecz rozwiązywania problemów związanych z przemocą i udzielanie niezbędnej pomocy, monitorowanie rodzin, w których

¹¹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹² Regulamin organizacyjny wprowadzony zarządzeniem nr 4/2016 Kierownika MOPS z dnia 17 sierpnia 2016 r., zmieniony zarządzeniem nr 5/2023 Kierownika MOPS z 13 września 2023 r.

¹³ Dane dotyczące liczby mieszkańców pochodzą ze stron: <https://miastolimanowa.pl/2022/01/2021-rok-w-liczbach-statystyczne-podsumowanie-2021-roku-w-mieście-limanowa>; <https://miastolimanowa.pl/2023/01/2022-rok-w-liczbach-statystyczne-podsumowanie-2022-roku-w-mieście-limanowa>; <https://miastolimanowa.pl/2024/01/2023-rok-w-liczbach-statystyczne-podsumowanie-2023-roku-w-mieście-limanowa> (liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt

¹⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 901, ze zm. Dalej: *ustawa o pomocy społecznej*.

¹⁵ Dane dotyczące liczby pracowników przedstawiają stan na 31 grudnia danego roku.

występuje zjawisko przemocy, współpracę ze służbami i jednostkami zaangażowanymi w rozwiązywanie problemów przemocy.

(akta kontroli str. 18-32, 43, 78-87, 90-136)

Funkcję Przewodniczącej MZI pełniła osoba zatrudniona na stanowisku asystenta rodziny. W zakresie czynności asystenta rodziny zawarto między innymi zapis dotyczący współpracy z zespołem interdyscyplinarnym i grupą roboczą/diagnostyczno-pomocową, o której mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy, lub z innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań zostanie uznana za niezbędną.

(akta kontroli str. 98-103, 165-183)

Pracownikom zapewniono następujące szkolenia zawodowe w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy:

- w 2021 r. Przewodnicząca MZI wzięła udział w szkoleniu „Zasady postępowania celem zabezpieczenia dobra małoletnich dzieci”. Szkolenie było organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie¹⁶;
- w 2022 r. Przewodnicząca MZI brała udział w trzech spotkaniach grup wsparcia dla Asystentów Rodziny, w związku z realizacją działania 4.4.2. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie pn.: „Wdrożenie systemu wsparcia osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc, w formie m.in. superwizji, coachingu, doradztwa, grup wsparcia”. Spotkania te były organizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Limanowej;
- w 2023 r. odbyły się dwa szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy: „Najnowsze zmiany w systemie przeciwdziałania przemocy” oraz „Działalność grupy diagnostyczno-pomocowej – dokumentacja” (udział wzięli wszyscy pracownicy socjalni, asystent rodziny/przewodnicząca MZI i pracownik zatrudniony na stanowisku ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie¹⁷);
- w 2023 r. dwóch pracowników socjalnych, asystent rodziny/przewodnicząca MZI oraz osoba zatrudniona na stanowisku ds. przeciwdziałania przemocy brali udział w spotkaniach grup wsparcia, w związku z realizacją działania 4.4.2. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie¹⁸.

Ponadto – jak wyjaśnił Kierownik MOPS – *pracownicy mogli korzystać z pomocy prawnika zatrudnionego na podstawie umowy zlecenie w MOPS, który pomagał rozwiązać im wątpliwości dotyczące prawnych aspektów związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Zakupiono również dostęp do systemu LEX, w którym znaleźć można było interpretacje przepisów prawnych, bieżących zmian w przepisach.*

Kierownik wyjaśnił, że do MOPS wpłynęło kilka ofert szkoleń z ROPS, pracownicy monitorowali również na stronie internetowej ROPS informacje dotyczące szkoleń. W 2022 r. pracownicy nie zgłaszali się na szkolenia organizowane przez ROPS, ze względu na brak w ofercie szkoleń tematyki związanej ściśle z przeciwdziałaniem przemocy. W 2023 r. pracownicy MOPS wysłali zgłoszenia do ROPS w celu udziału w superwizjach i szkoleniach specjalistycznych, nie udało się jednak na te szkolenia zakwalifikować.

(akta kontroli str. 9-17, 88-89)

W 2023 r. nie odbyło się szkolenie członków MZI, o którym mowa w art. 9a ust. 5a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. Kierownik MOPS wyjaśnił, że środki własne zostały zabezpieczone na ten cel na rok 2024, żeby mogło się odbyć w czasie

¹⁶ Dalej: ROPS.

¹⁷ Osoba zatrudniona na stanowisku ds. przeciwdziałania przemocy nie uczestniczyła w szkoleniu „Działalność grupy diagnostyczno-pomocowej – dokumentacja”.

¹⁸ W spotkaniach grup wsparcia pięciokrotnie wzięła udział Przewodnicząca MZI, dwukrotnie osoba zatrudniona na stanowisku ds. przeciwdziałania przemocy i dwóch pracowników socjalnych – jeden raz.

wyznaczonym ustawą¹⁹. 23 kwietnia 2024 r. MOPS wysłał zgłoszenie zapotrzebowania na takie szkolenie do ROPS (w 2023 r. takie szkolenie przez ROPS nie było organizowane).

(akta kontroli str. 666)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że *problemem w skutecznej realizacji zadań powierzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest brak instrumentu prawnego, zmuszającego do udziału osób uwikłanych w przemoc. Przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy brak również było konsekwencji prawnych co do sprawców przemocy, którzy nie wyrażali zgody na udział w programach korekcyjno-edukacyjnych. Ponadto, praca z osobami uwikłanymi w przemoc jest procesem długofalowym oraz wymaga dużo cierpliwości, empatii i zaangażowania, dlatego przeciwdziałanie przemocy w rodzinie nie może opierać się wyłącznie na działalności jednej instytucji, gdyż żadna z nich nie ma wystarczających narzędzi, kompetencji i możliwości rozwiązania problemów.*

(akta kontroli str. 9-17)

1.2. W okresie objętym kontrolą MOPS współpracował m. n. z placówkami oświatowymi, sądem, kuratorami sądowymi, prokuraturą, policją, placówkami służby zdrowia, MKRPA, Urzędem Miasta Limanowa, PCPR. Współpraca odbywała się m.in. na podstawie zawartych porozumień z takimi instytucjami, jak: KPP, Szkoła Podstawowa, Szpital Powiatowy w Limanowej, Sąd Rejonowy w Limanowej²⁰, MKRPA. Na podstawie zapisów zawartych porozumień instytucje wyznaczyły swoich przedstawicieli do prac w MZI, ustalając jednocześnie, że każdy z pracowników może zostać powołany do grupy roboczej/diagnostyczno-pomocowej realizującej procedurę NK w stosunku do określonych osób, co do których istnieje podejrzenie, że są osobami doświadczającymi przemocy domowej lub stosującymi przemoc – ze względu na kompetencje lub rejon działania. Ustalono, że celem skutecznego realizowania ustawowych zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy dana instytucja będzie przekazywać za pośrednictwem osób wyznaczonych wszelkie informacje na temat rodzin i osób objętych procedurą NK w zakresie określonym przez zespół i grupę. Współpraca polegała na podejmowaniu interdyscyplinarnych działań na rzecz rozwiązywania problemów rodziny, uczestniczeniu w posiedzeniach MZI oraz spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych. Ośrodek we współpracy z MZI świadczył pracę socjalną w ramach realizacji procedury NK, potrzebujące rodziny objęte były także pomocą asystenta rodziny. Osoby uwikłane w przemoc na spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych były informowane o możliwości skorzystania z dostępnych na terenie Miasta Limanowa form pomocy poszczególnych instytucji, w tym organizacji pozarządowych.

MOPS nie prowadził sprawozdawczości w zakresie współpracy z instytucjami. Współpraca – wg wyjaśnień Kierownika – była adekwatna do potrzeb w tym zakresie. Pozytywnymi efektami podejmowanych działań były, wg treści wyjaśnień: poprawa funkcjonowania rodziny, zaprzestanie przemocy w rodzinie, zmniejszenie problemu alkoholowego, utrzymanie dziecka w rodzinie biologicznej, poprawa funkcjonowania dziecka w rodzinie, poprawa sytuacji materialnej.

W latach 2021-2023 MOPS²¹ informował sąd o przypadkach przemocy domowej w formie wniosków o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dzieci z rodzin objętych procedurą NK. W 2021 r. sporządzono pięć takich wniosków, w 2022 r. – sześć, a w 2023 r. – osiem. W 2023 r. MOPS sporządził ponadto jeden wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej i umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy

¹⁹ Tj. 12 miesięcy od powołania.

²⁰ Dalej: SR.

²¹ Wnioski kierowane przez MZI.

zastępczej²². MZI złożył wniosek w ww. sprawie²³ w trybie pilnym, po otrzymaniu z Zespołu Interdyscyplinarnego w Krakowie dokumentacji dotyczącej prowadzonej procedury NK i zawartych w niej informacji. Postanowieniem sądu małoletni został umieszczony w rodzinnym domu dziecka. Kierownik MOPS wyjaśnił, że sąd nie przekazywał informacji zwrotnych o toczących się postępowaniach. Po przesłaniu wniosku do sądu MOPS/MZI nie zwracały się o przekazanie informacji zwrotnej. Informacje te były uzyskiwane telefonicznie bądź na posiedzeniach MZI od kuratora zawodowego.

(akta kontroli str. 9-17, 137-162, 747)

1.3. W okresie objętym kontrolą nie było w MOPS kontroli zewnętrznych w zakresie działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Wojewoda Małopolski, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 7 ust. 1 pkt 2 i 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, monitorował działania MOPS dotyczące przeciwdziałania przemocy za pośrednictwem sprawozdawczości. W okresie objętym kontrolą MOPS złożył trzy „Sprawozdania z realizacji zadań własnych gminy oraz innych działań podejmowanych w zakresie przeciwdziałania przemocy” do Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. W sprawozdaniach tych podawano m.in.:

- powołanie i skład MZI, liczbę członków MZI, liczbę powołanych grup roboczych;
- liczbę wszczętych procedur NK, liczbę zakończonych NK, w tym ze względu na: ustanie przemocy i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego jej stosowania, rozstrzygnięcie o braku zasadności podejmowanych działań, liczbę zawiadomień złożonych do organów ścigania (policja, prokuratura), liczbę zakończonych i wszczętych ponownie postępowań, liczbę rodzin monitorowanych (w których procedurę NK zakończono);
- dane dotyczące poradnictwa i wsparcia w zakresie przemocy w rodzinie/domowej (placówki, formy pomocy);
- dane dotyczące szkoleń dla członków MZI, pracowników socjalnych;
- dane dotyczące poszerzania zakresu form pomocy dla osób uwięzionych w przemoc;
- przykładowe czynniki sprzyjające pracy w obszarze przeciwdziałania przemocy;
- przykładowe czynniki utrudniające pracę w obszarze przeciwdziałania przemocy.

(akta kontroli str. 9-17, 397-453)

1.4. W okresie objętym kontrolą wpłynęła jedna skarga na działalność pracownika MOPS – przewodniczącej MZI (w 2022 r.). Skargę złożył sprawca przemocy domowej. Dotyczyła ona przekroczenia uprawnień przez przewodniczącą MZI w trakcie realizacji procedury NK (doręczenia osobie podejrzanej o stosowanie przemocy postanowienia Sądu Rejonowego o zabezpieczeniu w postaci opuszczenia lokalu mieszkalnego). Skarga została załatwiona w terminie 7 dni od jej otrzymania. Osobie wnoszącej skargę przekazano informację, iż po wnikliwej ocenie zaistniałej sytuacji, w tym rozmowie z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową, uznano skargę za bezzasadną.

(akta kontroli str. 509-513)

1.5. Prowadzona dla MOPS ewidencja księgowa nie pozwalała na ustalenie kosztów finansowania zadań własnych Gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym realizacji programu przeciwdziałania przemocy. W latach 2021-2023 MOPS nie składał do Miasta zapotrzebowań finansowych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W planach finansowych MOPS w latach 2021-2023 nie został uwzględniony rozdział 85205 *Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie*. Wszystkie działania, które wykonywał MOPS, były realizowane w rozdziale 85219 *Ośrodki Pomocy Społecznej*, pomimo że – zgodnie

²² Sprawa nr 255.

²³ O ograniczenie władzy rodzicielskiej i umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej w trybie pilnym.

z rozporządzeniem w sprawie klasyfikacji budżetowej – wydatki na realizację zadań, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy, ujmują się w rozdziale 85205. Kwestię tę szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W okresie objętym kontrolą Gmina poniosła wydatki na pomoc społeczną w wysokości 60 998 391,35 zł. Na wynagrodzenia pracowników MOPS wraz z pochodnymi wydatkowano w latach 2021-2023 łącznie 2 401 594,02 zł (pracownicy socjalni, asystent rodziny, referent ds. administracyjnych). Ponadto w 2023 r. na szkolenie „Działalność grupy diagnostyczno-pomocowej” wydatkowano 350,00 zł oraz na sporządzenie *Programu przeciwdziałania przemocy domowej na lata 2024-2027* 2 000,00 zł.

(akta kontroli str. 574-649)

W złożonym projekcie planu finansowego na 2024 r. MOPS zawniósł o finansowanie zadania „obsługa zespołu interdyscyplinarnego” w wysokości 8 000,00 zł w ramach rozdziału 85219 i w 2024 r. w planie finansowym MOPS zadanie to zostało wydzielone²⁴. Zarządzeniem Burmistrza Limanowej nr 79.2024 z dnia 17 maja 2024 r. w sprawie zmiany budżetu Miasta Limanowa na 2024 r. planowany wydatek w wysokości 8 000,00 zł został ujęty w rozdziale 85205 *Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie*.

(akta kontroli str. 618-628)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Prowadzona dla MOPS ewidencja księgowa nie pozwalała na ustalenie kosztów finansowania zadań własnych Gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym realizacji programu przeciwdziałania przemocy. W budżecie MOPS w latach 2021-2023 nie została wydzielona klasyfikacja ani zadania związane z przemocą domową. W latach 2021-2023 MOPS nie składał do Miasta zapotrzebowań finansowych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W projektach planów finansowych nie uwzględniano rozdziału 85205 *Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, a plany finansowe MOPS na lata 2021-2023 nie przewidywały środków finansowych na te zadania. Wszystkie działania, które wykonywał MOPS, były realizowane w rozdziale 85219 *Ośrodki Pomocy Społecznej*, pomimo że – zgodnie z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia w sprawie klasyfikacji budżetowej – w rozdziale 85205 ujmują się wydatki na realizację zadań, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy. W konsekwencji sprawozdania budżetowe Rb-28S sporządzane przez MOPS nie pokazywały skali wydatków poniesionych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i nie było możliwości określenia kwoty przeznaczonej na ten cel.

(akta kontroli str. 574-649)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że w latach 2021-2023 w związku z nieplanowaniem wydatków związanych z przeciwdziałaniem przemocy nie utworzono rozdziału 85205. MOPS nigdy nie planował odrębnych wydatków związanych z przeciwdziałaniem przemocy (nigdy nie został utworzony rozdział 85205). W 2024 r. w budżecie MOPS, w rozdziale 85219 *Ośrodki Pomocy Społecznej* zostało wydzielone zadanie pod nazwą „Obsługa Zespołu Interdyscyplinarnego” (planowana kwota 8 000,00 zł). Zarządzeniem nr 79.2024 Burmistrza Miasta Limanowa z dnia 17 maja 2024 r. w sprawie zmiany budżetu Miasta Limanowa na 2024 r., w dziale 852 *Pomoc społeczna* wydzielono rozdział 85205 *Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* (planowana kwota 8 000,00 zł).

(akta kontroli str. 650-651, 672-681, 695)

²⁴ Uchwała budżetowa Rady Miasta Limanowa nr LXXXVIII z dnia 28 grudnia 2023 r.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2021-2023 prawidłowo i rzetelnie zorganizowano warunki do wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. MOPS był przygotowany organizacyjnie i kadrowo do realizacji zadań z tego zakresu. W ewidencji księgowej MOPS nie wyodrębniono jednak rozdziału 85205 (wydatki na realizację zadań, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy). W konsekwencji, sprawozdania Rb-28S sporządzane przez MOPS, nie pokazywały skali wydatków poniesionych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i nie było możliwości określenia kwoty przeznaczonej na ten cel.

W okresie objętym kontrolą, w celu skutecznego realizowania ustawowych zadań w zakresie procedury Niebieskie Karty, MOPS współpracował m. in. z placówkami oświatowymi, sądem, kuratorami sądowymi, prokuraturą, KPP, placówkami służby zdrowia, MKRPA. Współpraca polegała na podejmowaniu działań na rzecz rozwiązywania problemów rodziny poprzez uczestniczenie w posiedzeniach MZI oraz spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych.

OBSZAR

2. Realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, a także pozostałych programów z tego zakresu

Opis stanu faktycznego

2.1. Uchwałą Rady Miasta Limanowa z dnia 10 grudnia 2021 r. została przyjęta „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Limanowa na lata 2021-2026”²⁵. W latach 2014-2020 obowiązywała strategia przyjęta uchwałą z dnia 30 grudnia 2014 r.

Kierownik wyjaśnił, że w okresie od 1 stycznia do 10 grudnia 2021 r. MOPS realizował zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy opierając się na obowiązujących aktach prawnych oraz wewnętrznych regulacjach, w tym m.in. Program Przeciwdziałania Przemocy. Działania te były również kontynuacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Limanowa na lata 2014-2020. Wyjaśnił ponadto, że nie posiada wiedzy, dlaczego Strategia nie została opracowana w 2020 r. Poinformował, że w 2021 r. trwały intensywne prace nad opracowaniem nowej Strategii. Proces ten obejmował szerokie konsultacje, w które zaangażowano jednostki podległe Urzędowi Miasta oraz inne instytucje.

W Strategii ujęta została m.in. problematyka przeciwdziałania przemocy domowej. Zawarto w niej analizę tego zjawiska, wyznaczono cele i działania w tym zakresie, podmioty odpowiedzialne oraz wskaźniki realizacji działań. Wyznaczono główny cel strategiczny, którym było wspieranie rodzin, w tym młodzieży, osób starszych i z niepełnosprawnością, w przezwyciężaniu problemów, oraz trzy cele operacyjne:

- diagnozowanie i monitorowanie problemów społecznych – w ramach celu określono dwa działania: prowadzenie systematycznej diagnozy sytuacji w obszarze problemów społecznych w mieście oraz współpracę instytucji zaangażowanych w reagowanie na problemy społeczne. Wyznaczono podmioty odpowiedzialne: MOPS, Urząd Miasta, policja, Straż Miejska, placówki oświatowe, placówki opieki zdrowotnej, organizacje pozarządowe (przewidywane źródło finansowania: budżet Gminy; wskaźnik realizacji: liczba spotkań podmiotów zaangażowanych w reagowanie na problemy społeczne);
- reagowanie na problemy w rodzinach – w ramach celu określono następujące działania: wykorzystywanie narzędzi pomocy społecznej (pomoc rzeczowa i finansowa), prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, zapewnienie wsparcia

²⁵ Dalej: *Strategia*.

asystenta rodziny dla rodzin z potrzebami, prowadzenie i udoskonalanie procedury NK, kontynuacja działań prowadzonych przez Zespół Interdyscyplinarny, opracowanie i skuteczne wdrażanie miejskich programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy domowej, realizacja działań z zakresu upowszechniania wiedzy o możliwościach uzyskania wsparcia w problemach przemocy domowej i uzależnień, działalność Punktu Konsultacyjnego ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i upowszechnianie informacji o nim, realizacja działań z zakresu dożywiania osób z rodzin ubogich, rozpowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania Karty Dużej Rodziny i korzyści z jej posiadania. Wyznaczono podmioty odpowiedzialne: MOPS, Urząd Miasta, placówki oświatowe, instytucje kultury, policja, Straż Miejska, placówki oświatowe, placówki opieki zdrowotnej (przewidywane źródła finansowania: budżet Gminy, środki z programów zewnętrznych; wskaźniki realizacji: liczba osób objętych wsparciem, liczba rodzin objętych wsparciem, liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, liczba założonych NK, liczba wydanych Kart Dużej Rodziny);

- budowanie warunków dla rozwoju dzieci i młodzieży – w ramach celu określono m.in. następujące działania: wsparcie stypendialne dla uzdolnionych dzieci i młodzieży, współpraca MOPS z placówkami oświatowymi w zakresie monitorowania sytuacji dzieci i młodzieży, rozwój oferty zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży, poprawa dostępu dzieci i młodzieży do pomocy psychologicznej i pedagogicznej. Wyznaczono podmioty odpowiedzialne: MOPS, Urząd Miasta, placówki oświatowe, instytucje kultury (przewidywane źródła finansowania: budżet Gminy, środki z programów zewnętrznych; wskaźniki realizacji: m.in. liczba dzieci, którym udzielono pomocy psychologicznej i pedagogicznej).

(akta kontroli str. 195-245, 533-534)

W skład gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1-4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, wchodziły następujące elementy:

- opracowany i realizowany gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- poradnictwo i interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (w MOPS zatrudniony był psycholog²⁶ i prawnik, do których osoby uwiękane w przemoc były kierowane na spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych). W 2023 r. przeprowadzono zajęcia profilaktyczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 4 z dziećmi klas 4 i 5 pt. „Przemoc i jej rodzaje. Gdzie szukać pomocy?” oraz z uczniami klas 6-8 na temat „Przemoc. Odpowiedzialność prawna nieletnich”;
- zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsca w ośrodkach wsparcia;
- MZI.

(akta kontroli str. 9-17, 49-77, 246-264, 163-182, 535-571)

Do barier i ograniczeń w zakresie tworzenia i funkcjonowania gminnego systemu przeciwdziałania przemocy – jak wyjaśnił Kierownik MOPS – można zaliczyć m.in.

- *nadmierną biurokrację, która powoduje brak czasu na realną pomoc rodzinie,*
- *niską aktywność członków ZI, grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych ze względu na bezsilność prawną i podejmowane działania w tym zakresie,*
- *brak gratyfikacji finansowej za pracę w ZI oraz praca kosztem wykonywanych swoich podstawowych obowiązków zawodowych,*
- *przeświadczenie innych instytucji, że to sprawa głównie MOPS, a całość odpowiedzialności za działania ZI i grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych*

²⁶ W okresach, w których nie zatrudniano psychologa, osoby potrzebujące pomocy psychologicznej informowano gdzie taka pomoc mogą uzyskać (osobiście i na stronie internetowej),

spada na pracowników MOPS i funkcjonariuszy policji, to przekłada się na ich wypalenie zawodowe,

- osoby uwiętane w przemoc nie chcą współpracować, gdyż oczekują, że to instytucja rozwiąże ich problem,*
- osoby doznające przemocy wykazują zależność od sprawców przemocy, bardzo często wycofują się ze współpracy, z różnych względów nie zgadzają się na podjęcie przez sprawców przemocy działań na rzecz poprawy sytuacji w rodzinie,*
- zbyt długi okres toczących się postępowań, umarzanie spraw, poczucie bezkarności sprawców,*
- brak jasnych przepisów, wytycznych do pracy, różne interpretacje prawne, trudności w pozyskaniu doświadczonych specjalistów i angażujących się w działalność przeciwdziałania przemocy,*
- poczucie bezkarności osób stosujących przemoc ze względu na brak sprecyzowanych standardów i środków obligujących do korygowania negatywnego postępowania,*
- słabo rozwinięty system leczenia odwykowego, skomplikowane i długotrwałe procedury związane z przymusowym leczeniem odwykowym, słaby przepływ informacji pomiędzy ośrodkami leczenia uzależnień a sądami; problemem są również postawy członków rodzin osób z problemem uzależnienia,*
- ograniczona ilość bezpłatnych szkoleń i liczba dostępnych miejsc dot. tematyki przeciwdziałania przemocy.*

(akta kontroli str. 9-17)

2.2. Diagnoza zjawiska przemocy domowej została opracowana w 2019 r. przez pracowników MOPS i była integralną częścią Programu przeciwdziałania przemocy na lata 2020-2023. Następna diagnoza (służąca opracowaniu Programu przeciwdziałania przemocy na lata 2024-2027) została opracowana w lipcu 2023 r. również przez pracowników MOPS jako odrębny dokument. Diagnozy były opracowywane na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród społeczności lokalnej²⁷ oraz na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej i podmiotów dysponujących istotnymi informacjami na jej temat, np. placówki oświatowe, Szpital Powiatowy, sąd, prokuratura, KPP, MKRPA, PCPR. Dokonując diagnozy korzystano również z informacji zgromadzonych przez MZI (protokołów, notatek). Dokonano analizy m.in. liczby sporządzonych formularzy NK przez poszczególne instytucje i służby w latach 2020-2022. Zestawiono działania policji w związku z art. 207 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny²⁸ zakończonych: zatrzymaniem sprawcy przemocy oraz wydaniem nakazu opuszczenia lokalu oraz zakazu zbliżania się zgodnie z art. 15aa ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁹. Podano liczbę podjętych przez policję interwencji w związku z przemocą wobec dzieci oraz w sytuacjach, gdy świadkami przemocy były osoby nieletnie, w tym zakończone: zabezpieczeniem dzieci i odizolowaniem od sprawców przemocy, złożeniem wniosku o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą do sądu. Zestawiono liczby postępowań z art. 207 K.k. z podziałem na: liczbę sprawców przemocy, wobec których orzeczono nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z ofiarą, liczbę osób, wobec których orzeczono zakaz zbliżania się do pokrzywdzonych, zakończonych umorzeniem postępowania, zakończonych wydaniem postępowania o wszczęciu postępowania, zakończonych odmową wszczęcia postępowania, zakończonych aktem oskarżenia. W diagnozie zestawiono również działania Prokuratury (i ich skutki) w związku z art. 207 K.k., w tym: zakończonych wydaniem postanowienia o wszczęciu

²⁷ Celem badań była diagnoza problemów społecznych związanych z przemocą domową oraz postawami wobec tego problemu.

²⁸ Dz.U. z 2024 r. poz. 17, ze zm. Dalej: K.k.

²⁹ Dz.U. z 2024 r. poz. 145.

postępowania, zakończonych odmową wszczęcia lub umorzeniem postępowania. Podano liczbę sprawców przemocy, wobec których orzeczono nakaz opuszczenia zajmowanego wspólnie z ofiarą lokalu oraz liczbę prowadzonych postępowań dotyczących dzieci, które wskazane były jako pokrzywdzone przemocą domową. Dokonano analizy orzeczeń sądu dotyczących spraw z art. 207 K.k. zakończonych: karą pozbawienia wolności, karą ograniczenia wolności, warunkowym zawieszeniem kary, zakazem zbliżania się do osób/miejsc, nakazem opuszczenia lokalu, karą grzywny, zobowiązaniem do leczenia odwykowego, zobowiązaniem do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym, dozorem kuratora i dozorem policji. Zebrano również dane dotyczące rozpoczęcia procedury leczenia odwykowego złożonych do MKRPA przez poszczególne instytucje. Dokonano analizy działań podjętych przez MKRPA oraz skorzystano z informacji udzielonych przez Szpital Powiatowy. Sporządzone diagnozy posłużyły do zidentyfikowania celów i działań sformułowanych w programach przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2020-2023 i 2024-2027. Z porównania danych zawartych w diagnozach, dotyczących liczby sporządzonych NK wynika m.in., że zauważalna była tendencja spadkowa: w latach 2016-2018 sporządzonych zostało 126 NK (odpowiednio: 48, 44, 34) natomiast w latach 2020-2021 sporządzono 63 NK (odpowiednio: 22, 21, 20). W okresie objętym kontrolą procedura NK została wszczęta 67 razy (w 2021 r. – sporządzono 21 NK; w 2022 r. sporządzono 20 NK, a w 2023 r. 26 NK), z czego wynika, że liczba prowadzonych procedur NK kształtowała się na poziomie lat 2020-2021.

(akta kontroli str. 9-17, 167, 246-327)

Ograniczenia i bariery związane z przeciwdziałaniem przemocy zidentyfikowano m.in. w diagnozie przeprowadzonej w 2023 r.:

- niezmieniające się istniejące w społeczeństwie przekonania i stereotypy dotyczące przemocy domowej,
- niska świadomość społeczeństwa na temat przemocy ekonomicznej i przemocy w formie zaniedbania,
- brak reakcji społeczeństwa na występującą przemoc domową w środowisku lokalnym,
- niechęć do współpracy, zmiany swojego dotychczasowego życia u osób doświadczających przemocy domowej,
- możliwość wypalenia zawodowego wśród służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej,
- uzależnienia m.in. od alkoholu wpływające na występowanie przemocy domowej,
- słabnięcie więzi rodzinnej, umiejętności komunikacyjnych, rozwiązywania konfliktów.

(akta kontroli str. 9-17, 265-281)

Nie opracowano odrębnego dokumentu w celu identyfikowania rodzin zagrożonych występowaniem przemocy. W Programie Przeciwdziałania Przemocy zawarto charakterystykę osób doświadczających i stosujących przemoc³⁰. Kierownik wyjaśnił, że charakterystyka ta została opracowana na podstawie analizy NK sporządzonych w latach 2016-2018. Ponadto wyjaśnił, że pracownicy socjalni działający w środowiskach mają stały kontakt z rodzinami korzystającymi ze świadczeń pomocy społecznej, znają ich problemy, prowadzona jest na bieżąco praca socjalna, w razie zagrożenia przemocą podejmowali oni niezbędne działania.

(akta kontroli str. 9-17, 246-264)

2.3. W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy funkcjonował Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2020-2023 (dalej: *Program*), który został opracowany przez pracowników MOPS i przyjęty uchwałą Rady Miasta Limanowa z 28 lutego 2020 r. Miejski Program

³⁰ Tzw. rodziny ryzyka.

Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2024-2027³¹, po opracowaniu diagnozy przez pracowników MOPS w 2023 r., został zlecony do opracowania firmie zewnętrznej³².

W Programie określono:

- najważniejsze problemy związane z przemocą domową, w tym:
 - specyfikę zjawiska przemocy w mieście Limanowa (około połowa osób objętych procedurą NK to małżeństwa z niepełnoletnimi dziećmi. Około 10% osób to osoby starsze (najczęściej kobieta, wdowa, starsze małżeństwo), w stosunku do których przemoc stosuje pełnoletnie dziecko z problemem uzależnienia alkoholowego lub/i zaburzeniami psychicznymi). Około 15% to małżeństwa z wieloletnim stażem, a sprawcą jest mężczyzna);
 - przyczyny zjawiska przemocy (m.in. uzależnienie od alkoholu lub innych środków odurzających sprawców przemocy, występowanie zaburzeń psychicznych wywołujących agresję, konflikt.
- sytuacje/okoliczności, w których najczęściej dochodzi do przemocy w rodzinie;
- zjawiska współwystępujące ze zjawiskiem przemocy domowej (alkoholizm, trudna sytuacja materialna, rozkład życia rodzinnego, niski poziom dobrowolnego leczenia zaburzeń, choroby).

W Programie nie określono trybu i metod identyfikacji rodzin szczególnie zagrożonych przemocą. Przedstawiono natomiast charakterystykę tzw. rodzin ryzyka: osoby doświadczające przemocy to najczęściej kobiety w wieku od 30 do 45 lat, żony/partnerki, wychowujące co najmniej dwoje dzieci w wieku szkolnym lub przedszkolnym, kobiety powyżej 55 roku życia, z wieloletnim stażem małżeńskim, najczęściej nieaktywne zawodowo, pobierające rentę lub emeryturę, kobiety powyżej 65 roku życia, wdowy mieszkające z synami nadużywającymi alkoholu lub mającymi zaburzenia psychiczne. Natomiast osoby stosujące przemoc to mężczyźni w wieku od 35 do 50 lat, mężowie/partnerzy, ojcowie wychowujący co najmniej dwoje dzieci, mężczyźni powyżej 60 roku życia z wieloletnim stażem małżeńskim uzależnieni od alkoholu, mężczyźni w wieku 35-50 lat bez stałej pracy, nadużywający alkoholu, często z zaburzeniami psychicznymi, kawalerowie mieszkający z rodzicami (najczęściej z matkami)³³. Zidentyfikowano również negatywne zjawiska, z którymi przemoc występuje: alkoholizm, trudna sytuacja materialna, praca w delegacjach w kraju i za granicą (rozkład życia rodzinnego), niski poziom dobrowolnego leczenia zaburzeń.

Sformułowany został jeden cel główny: przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ograniczenie skali i skutków stosowania przemocy i pięć celów szczegółowych:

- zwiększenie bezpieczeństwa ofiar przemocy poprzez izolację od sprawców przemocy domowej (poprzez kierowanie ofiar przemocy do OIK – hostel, umieszczanie w mieszkaniu chronionym);
- zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy specjalistycznej dla osób dotkniętych przemocą (poprzez m.in. zatrudnienie psychologa i prawnika);
- zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym wzmocnienie rodzin w odbudowie prawidłowych relacji (poprzez: objęcie terapią psychologiczną i poradami psychologa w miejscu zamieszkania, podejmowanie działań i objęcie terapią psychologiczną sprawców przemocy, współpracę z PCPR w zakresie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego, ścisłą współpracę z pedagogami i psychologami szkolnymi w przypadkach dzieci będących ofiarami przemocy);

³¹ Przyjęty uchwałą nr LXXXVIII.534.23 Rady Miasta Limanowa z 28 grudnia 2023 r.

³² Koszt opracowania Programu wyniósł 2000 zł.

³³ Źródło: analiza NK za lata 2016-2018.

- poszerzanie wiedzy oraz stosowanie dobrych praktyk w zakresie realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie przez osoby realizujące te zadania (poprzez uczestnictwo w szkoleniach i konferencjach, organizowanie spotkań i wymianę informacji oraz doświadczeń w stosowaniu praktycznych rozwiązań w zakresie rozwiązywania problemów przemocy w rodzinie);
- zwiększenie dostępności dla mieszkańców miasta Limanowa do niezbędnej informacji o formach pomocy i wsparcia (poprzez dyżury pracowników socjalnych MOPS, opracowywanie i publikowanie informacji o działalności MZI i grup roboczych, pomocy psychologa w miejscu zamieszkania oraz o wsparciu innych instytucji na terenie miasta Limanowa).

Założono, że zadania realizowane będą w formie pracy ciągłej. Zadania i działania zostały określone ogólnikowo. Zbiorczo określono realizatorów zadań: MOPS, Burmistrza Miasta Limanowa, PCPR, MZI, placówki oświatowe oraz inne instytucje i służby zaangażowane w rozwiązywanie problemów w rodzinie. Nie określono też terminów realizacji poszczególnych działań. Program identyfikował główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, miał jednakże charakter formalny i nie zamieszczono w nim zapisów wiążących go z uchwalanym corocznie budżetem. Jako źródła finansowania wskazano (bez określania ram finansowych wydatków) budżet Miasta, środki z programów resortowych i „inne źródła”. Tak przyjęty sposób zredagowania programu sprawiał m.in., że niemożliwe było ustalenie, jaki podmiot, w jakim zakresie i jakim terminie miał podjąć konkretne działanie i z jakiego źródła planowano je sfinansować. Kwestię tę szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W Programie zapisano, że monitoring jego realizacji będzie prowadzony corocznie przez MOPS, przy współpracy z pozostałymi realizatorami, w celu sprawdzenia, czy ujęte w nim zadania są realizowane zgodnie z planem i skutecznie (do 31 marca danego roku założono dokonanie analizy realizacji Programu za rok poprzedni).

W Programie zapisano, że w celu zbadania jego skuteczności będzie on podlegał ewaluacji w trakcie realizacji i po jego zakończeniu. Ewaluacja Programu miała uwzględniać: diagnozę problemu przemocy w rodzinie, ocenę stopnia realizacji celów, ocenę stopnia realizacji poszczególnych zadań oraz ocenę efektów podejmowanych działań. Sformułowano wskaźniki ewaluacji Programu, m.in.: liczbę posiedzeń MZI, liczbę osób oraz rodzin objętych pomocą MZI, liczbę utworzonych grup roboczych, liczbę osób i rodzin objętych pomocą grup roboczych, liczbę sporządzonych formularzy NK przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę, liczbę szkoleń z tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla członków MZI oraz grup roboczych, liczbę materiałów informacyjnych o dostępnych formach pomocy/podmiotach świadczących pomoc, liczbę wydanych postanowień, decyzji, zarządzeń o skierowaniu sprawców przemocy do programu korekcyjno-edukacyjnego przez poszczególne podmioty, liczbę spotkań MZI z instytucjami zaangażowanymi w działania Zespołu, liczbę porad, konsultacji udzielanych przez psychologa dla osób/rodzin doznających przemocy.

Program został opracowany na okres trzech lat. Przyjęte w Programie działania nie były określane w rocznych planach. W treści harmonogramu realizacji Programu zapisano, że będą one realizowane w sposób ciągły.

(akta kontroli str. 246-264)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że *roczne plany działań nie były tworzone, ponieważ nie było takiej potrzeby. Termin planowanych działań został uwzględniony w harmonogramie zawartym w programie przeciwdziałania przemocy na lata 2020-2023. Zadania wpisane w Program miały charakter ciągły i były opracowane na podstawie działań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy.*

(akta kontroli str. 652-655)

MOPS dokonywał oceny i ewaluacji systemu przeciwdziałania przemocy sporządzając roczne sprawozdania z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy za lata 2021, 2022 i 2023. W sprawozdaniach tych analizowano m.in. działania podjęte w związku z procedurą NK, podawano liczbę sporządzonych formularzy NK, liczbę osób i rodzin objętych pomocą MZI oraz analizowano powody zakończonych procedur NK. W ocenie MOPS, podczas realizacji Programu, w każdym z lat objętych kontrolą, uzyskano zakładane cele, a realizacja zadań określonych w Programie przyczyniła się w szczególności do zwiększenia bezpieczeństwa ofiar przemocy poprzez izolację od sprawców, zwiększania dostępu mieszkańców do niezbędnych informacji o formach pomocy i wsparcia oraz do zwiększenia dostępności i skuteczności pomocy specjalistycznej. Ponadto w marcu 2023 r. sporządzony został raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych za 2022 r., w którym m.in. dokonano analizy podjętych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy.

(akta kontroli str. 328-349, 210-245, 652-655)

W ramach Programu nie planowano tworzenia nowych jednostek w systemie przeciwdziałania przemocy ani podejmowania innych działań mających na celu zwiększenie dostępności różnych form pomocy. Kierownik wyjaśnił, że *Miasto Limanowa dysponuje wystarczającą liczbą instytucji pomocowych, włącznie z tymi dedykowanymi osobom dotkniętym przemocą, i obecnie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców. Dodatkowo miasto Limanowa jak i skala zjawiska przemocy na jego terenie są stosunkowo niewielkie, co nie generuje zapotrzebowania na tworzenie nowych jednostek w ramach systemu przeciwdziałania przemocy. W wyjaśnieniach podkreślił, że w 2022 roku z inicjatywy PCPR powstał Ośrodek Interwencji Kryzysowej na terenie miasta Limanowa, z którym podpisano porozumienie zapewniające kompleksowe wsparcie w zakresie przeciwdziałania przemocy. Ponadto, w 2023 roku na terenie Szpitala Powiatowego w Limanowej uruchomiono Centrum Zdrowia Psychicznego, które oferuje natychmiastową, kompleksową i bezpłatną pomoc każdej osobie powyżej 18 roku życia znajdującą się w kryzysie psychicznym.*

(akta kontroli str. 246-264, 656-658)

W Programie zapisano, że poza MOPS za jego realizację odpowiedzialni są: Burmistrz Miasta Limanowa, Urząd Miasta Limanowa, PCPR, MZI, placówki oświatowe i inne instytucje i służby zaangażowane w rozwiązywanie problemów przemocy w rodzinie. Kierownik MOPS wyjaśnił, że inne podmioty nie sporządzały sprawozdań dotyczących realizacji Programu. Realizacja poszczególnych działań była omawiana na bieżąco według potrzeb z przedstawicielami poszczególnych instytucji. Praktykowano kontakt telefoniczny m.in. z PCPR, MKRPA i KPP.

(akta kontroli str. 652-655)

Opracowane i przyjęte przez MOPS Programy Przeciwdziałania Przemocy nie były przed ich zatwierdzeniem przysyłane do konsultacji do innych instytucji oraz podmiotów związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Kierownik MOPS wyjaśnił, że *przed opracowaniem diagnoz niezbędnych do sporządzenia ww. programów, korespondencyjnie zbierane były dane z instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy, co pozwoliło na opracowanie diagnoz oraz tych programów.*

(akta kontroli str. 656-665)

Opracowany Program był spójny i powiązany z Krajowymi Programami Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Małopolskimi Programami Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021, 2022 i 2023 oraz Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy

Domowej³⁴ w zakresie głównych obszarów i kierunków działania. Program był również powiązany z Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych i Miejskimi Programami Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024 w zakresie zdiagnozowanych problemów. W obowiązującym na lata 2020-2023 Programie, w odniesieniu do Krajowych Programów Przeciwdziałania Przemocy, nie zawarto wszystkich zadań przypisanych tymi programami gminom. Nie ustalono m.in. odsetka populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie oraz nie było zapisów dotyczących: prowadzenia kampanii społecznych, współpracy pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi i organizacjami pozarządowymi, w zakresie prowadzenia poradnictwa, utworzenia i funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych, rozbudowy sieci i poszerzania placówek wspierających i udzielających pomocy, upowszechniania informacji w zakresie form pomocy. Nie było zapisów odnośnie do realizacji procedury NK, opracowania i realizacji indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych, zapewnienia pomocy poprzez punkty konsultacyjne, dostępu do telefonu zaufania, tworzenia warunków dla osób dotkniętych przemocą w celu otrzymania lokalu socjalnego, monitoringu pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą, działania i współpracy służb w zakresie monitorowania zachowań osób uprzednio skazanych. Nie było również zapisów dotyczących diagnozowania potrzeb szkoleniowych dla członków grup i zespołów interdyscyplinarnych oraz wdrożenia systemu wsparcia osób pracujących z osobami uwikłanymi w przemoc.

W obowiązującym na lata 2020-2023 Programie w odniesieniu do Małopolskich Programów nie było zapisów wskazanych jako zadania dla gminy, dotyczących prowadzenia systematycznych diagnoz w obszarze przemocy oraz wyznaczania kierunków działań dla podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

(akta kontroli str. 195-209, 246-264, 467-508, 682-686)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że *brak wyszczególnionych zapisów z Krajowych i Wojewódzkich Programów w Miejskim Programie (...) na lata 2020-2023 wynika z tego, iż miasto Limanowa wyznaczyło sobie kilka kierunków priorytetowych do realizacji. Przy tworzeniu Programu nie było potrzeby wpisywania wszystkich działań w Miejski Program, ponieważ większość z nich jest realizowana na bieżąco, gdyż wynikają one z ustawy (...) o przeciwdziałaniu przemocy domowej, np. utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych, realizacja procedury NK, monitorowanie pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą, współpraca pomiędzy organami samorządu terytorialnego a kościołami lub związkami wyznaniowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie prowadzenia poradnictwa, upowszechniania informacji w zakresie form pomocy, opracowania i realizacji indywidualnych i grupowych działań edukacyjnych.*

Ponadto miasto Limanowa jest niewielką gminą, w której skala zjawiska przemocy jest niska, więc powiatowy i gminny system wsparcia jest wystarczający (...). Tworzenie warunków dla osób dotkniętych przemocą w celu otrzymania lokalu socjalnego zostało określone w uchwale Rady Miasta. Nie ma więc potrzeby powielać powyższych zadań. Odsetek populacji rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie nie został ustalony przez niedopatrzenie.

Zapewnienie pomocy poprzez punkty konsultacyjne nie zostało uwzględnione w Programie, ponieważ miasto Limanowa dysponuje wystarczającą liczbą instytucji pomocowych, które w pełni zaspokajają potrzeby mieszkańców. Co do zapisów odnoszących się do działań i współpracy służb w zakresie monitorowania zachowań osób uprzednio skazanych oraz diagnozowania potrzeb szkoleniowych dla członków

³⁴ Przyjęty na lata 2023-2028.

grup i zespołów interdyscyplinarnych nie wprowadzono ich z uwagi na to, iż są one działaniami oczywistymi, realizowanymi na miarę bieżących potrzeb.

(akta kontroli str. 711-713)

MOPS posiadał informacje o tym, czy na terenie Gminy realizowane były programy korekcyjno-edukacyjne i psychologiczno-terapeutyczne. W 2021 r. i 2023 r. program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy nie został zrealizowany przez PCPR. W 2021 r. z uwagi na brak wymaganej liczby uczestników, a w 2023 r. ze względu na wprowadzone zmiany związane z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. W 2022 r. w programie korekcyjno-edukacyjnym zorganizowanym przez PCPR wzięło udział siedem osób. Kierownik MOPS wyjaśnił, że nie były to osoby z Miasta Limanowa, pomimo informowania sprawców przemocy o możliwości skorzystania z takiej formy pomocy. MZI nie miał możliwości prawnych egzekwowania udziału w programie. Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową w latach 2021-2023 mający na celu utrwalenie zmian postaw i zachowań nabytych w trakcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych nie był realizowany ze względu na brak osób chętnych do wzięcia w nim udziału.

(akta kontroli str. 652-655)

2.4. Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej były realizowane m.in. poprzez: diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie; udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Ewidencja prowadzonych spraw prowadzona była w rejestrze zgłoszeń o podejrzeniu wystąpienia przemocy w rodzinie. Formularze NK rejestrowane były w Dzienniku Korespondencyjnym. Realizowane zadania udokumentowano w indywidualnych teczkach rodzin. Dokonywano analizy efektów zrealizowanych działań, sporządzając sprawozdania z realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy. Składano roczne sprawozdania dotyczące realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej oraz Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego.

(akta kontroli str. 246-281, 328-453, 715-722)

Ze sporządzanych sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej wynikało, że MOPS realizował cele ogólne przyjęte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2021, 2022 i 2023:

- diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie została opracowana w okresie objętym kontrolą jeden raz, w 2023 r. W latach 2021-2023 bazowano na diagnozie sporządzonej w 2019 r.;
- realizowano program przeciwdziałania przemocy w rodzinie przyjęty na lata 2020-2023;
- utworzono MZI zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, odbywały się spotkania MZI oraz powołanych grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych;
- udzielano pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą ;
- realizowano poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne, socjalne i rodzinne;
- upowszechniano informacje w zakresie możliwości i form udzielania pomocy;
- stworzono warunki umożliwiające osobom dotkniętym przemocą otrzymanie w pierwszej kolejności lokali socjalnych;
- podnoszono kompetencje osób realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

W okresie objętym kontrolą w Gminie:

- w zakresie podniesienia poziomu wiedzy i świadomości społecznej w latach 2021 i 2022 nie prowadzono kampanii społecznych;

- nie funkcjonowały punkty konsultacyjne, ośrodki wsparcia, domy dla matek z małymi dziećmi i kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowej³⁵;
- nie realizowano wspólnych projektów z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami samorządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą;
- nie opracowano i nie realizowano indywidualnych i grupowych zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą.

(akta kontroli str. 39-48, 41-77, 88-89, 163-183, 246-281, 350-396, 456-466, 535-571)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że w latach 2021 i 2022 nie prowadzono kampanii społecznych z uwagi na panującą pandemię COVID-19, która znacząco wpłynęła na działalność Ośrodka. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Limanowej zmuszony był do zmiany priorytetów i winien był skupić się na bezpośredniej pomocy osobom dotkniętym pandemią, co ograniczyło możliwości organizowania kampanii społecznych. Na stronie internetowej MOPS zamieszczane były informacje dotyczące kampanii „Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem”. Miasto Limanowa dysponuje wystarczającą liczbą instytucji pomocowych, włącznie z tymi dedykowanymi osobom dotkniętym przemocą, i obecnie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców. Stosunek osób objętych procedurą Niebieskiej Karty do liczby mieszkańców miasta Limanowa jest niewielki. Warto także podkreślić, że w 2022 roku z inicjatywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie powstał Ośrodek Interwencji Kryzysowej na terenie miasta Limanowa, z którym podpisano porozumienie zapewniające kompleksowe wsparcie w zakresie przeciwdziałania przemocy. Ponadto w 2023 roku na terenie Szpitala Powiatowego w Limanowej uruchomiono Centrum Zdrowia Psychicznego, które oferuje natychmiastową, kompleksową i bezpłatną pomoc każdej osobie powyżej 18 roku życia znajdującej się w kryzysie psychicznym. Na terenie miasta znajdują się także inne placówki udzielające niezbędnych form pomocy, z którymi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje. Nie realizowano wspólnych projektów z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami samorządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą, z uwagi na niską skalę przemocy na terenie miasta Limanowa oraz występującą pandemię covid-19 w latach 2021-2022.

Nie opracowano i nie realizowano indywidualnych i grupowych zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą, ponieważ na terenie miasta funkcjonują grupy wsparcia przy kościołach. O grupach tych osoby były informowane na spotkaniach grup roboczych. Nie opracowano i nie realizowano programów terapeutycznych, ponieważ za organizację takich programów (np. program korekcyjno-edukacyjny) odpowiedzialny jest powiat.

(akta kontroli str. 652-655)

2.5. Rada Miasta Limanowa przyjęła uchwały w sprawie: Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na terenie Miasta Limanowa na rok 2021³⁶, na rok 2022³⁷ oraz – w związku z nowelizacją ustawy o zdrowiu publicznym³⁸ – na lata 2022-2024³⁹. W programach tych określono główne zadania do realizacji, w tym m.in.:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,

³⁵ Pomocy w tym zakresie udzielano na podstawie porozumienia zawartego z PCPR 20 stycznia 2022 r. W 2021 r. funkcjonowało mieszkanie chronione przeznaczone m.in. dla zapewnienia schronienia ofiarom przemocy oraz możliwość uzyskania mieszkania socjalnego od Miasta.

³⁶ Uchwała nr XXXIII.214.20 Rady Miasta Limanowa z dnia 27 listopada 2020 r.

³⁷ Uchwała nr LI.329.21 Rady Miasta Limanowa z dnia 10 grudnia 2021 r.

³⁸ Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2469, ze zm.).

³⁹ Uchwała nr LV.356.22 Rady Miasta Limanowa z dnia 25 marca 2022 r.

- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym.

(akta kontroli str. 467-508)

W udzielonej informacji Burmistrz Miasta Limanowa podała, że Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii uchwalany jest na dany rok budżetowy, na którego realizację uchwalany jest budżet dostosowany do wysokości uzyskanych dochodów z wpłat za koncesję alkoholową. Nad prawidłowością realizacji zadań i wydatków wymienionych w Programie Profilaktycznym pełni całoroczny nadzór Burmistrz Miasta Limanowa. Corocznie do 31 marca sporządzane są sprawozdania z realizacji tego Programu. Działając na podstawie art. 267 ust. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Burmistrz przedkłada Radzie Miasta Limanowa sprawozdanie roczne z wykonania budżetu celem oceny zgodności wydatków z Programem Profilaktycznym. Sprawozdanie roczne publikowane jest w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Limanowa oraz przekazywane jest do Regionalnej Izby Obrachunkowej.

W latach 2021-2023 z punktu konsultacyjnego ds. rozwiązywania problemów alkoholowych skorzystało:

- 61 osób z problemem alkoholowym (udzielono 127 porad);
- 19 dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowym, w tym współuzależnionych i DDA⁴⁰ (udzielono 38 porad);
- osiem osób doznających przemocy w rodzinie (udzielono 15 porad).

Z punktu konsultacyjnego nie korzystały osoby stosujące przemoc. W okresie objętym kontrolą MZI skierował do komisji alkoholowej 10 wniosków (zgłosiło się osiem osób). Wnioski kierowane do komisji alkoholowej dotyczyły rozpoczęcia procedury dotyczącej leczenia odwykowego osób objętych procedurą NK. Burmistrz Miasta Limanowa wyjaśniła, że na posiedzeniach komisji alkoholowej proponowano osobom z rodzin objętych procedurą NK skorzystanie z pomocy oferowanej w punkcie konsultacyjnym. Według treści wyjaśnień, brak było możliwości wyodrębnienia liczby osób korzystających z takiej formy pomocy, gdyż osoby nadużywające alkohol w pierwszej kolejności kierowane są na leczenie odwykowe.

Według treści wyjaśnień: *MKRPA współpracowała z instytucjami tworzącymi system pomocy osobom dotkniętym przemocą, alkoholizmem czy narkomanią takimi jak: PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Limanowej, szkoły z terenu miasta Limanowa, MOPS, Punkt Konsultacyjny ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Komenda Powiatowa Policji w Limanowej. W ramach zadania i realizacji programu profilaktyki prowadzone są działania edukacyjne i informacyjne dla dzieci, młodzieży, rodziców i nauczycieli w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii, problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi oraz przemocy i promocji zdrowia (warsztaty, pogadanki, szkolenia). (...). W ramach realizacji programu profilaktycznego MKRPA współpracowała ze Stowarzyszeniem Rodzin Katolickich, Parafiami na terenie miasta, szkołami, klubami sportowymi, Limanowskim Domem Kultury. Współpraca polegała na zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz mieszkańców miasta poprzez organizowanie wspólnych przedsięwzięć (...). Ukazanie alternatyw na spędzanie czasu wolnego zwłaszcza dzieci i młodzieży ma na celu przygotowanie ich do podejmowania świadomych*

⁴⁰ Dorosłe Dzieci Alkoholików.

i odpowiedzialnych decyzji, promując zdrowy i bezpieczny sposób spędzania wolnego czasu celem kształtowania od lat najmłodszych pozytywnych nawyków i zachowań. (...)

(akta kontroli str. 667-670, 696-697)

2.6. W okresie objętym kontrolą w zakresie wykonywania zadań dotyczących m.in. poradnictwa odnośnie do stosowania przemocy w MOPS, zatrudniano:

- z zakresu poradnictwa prawnego: prawnika (na podstawie umowy zlecenia), który był dostępny dwie godziny tygodniowo. W treści umowy zawarto zapis, że obsługa prowadzona będzie w siedzibie zleciennodawcy, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w godzinach pracy kancelarii, po uprzednim uzgodnieniu terminu. Ponadto w 2022 r. MOPS zatrudniał dodatkowo prawnika dzięki dofinansowaniu zadania własnego z dotacji otrzymanej z budżetu państwa polegającego na utrzymaniu ośrodka pomocy społecznej w obszarze II: Realizacja dodatkowych zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy poprzez organizację specjalistycznego poradnictwa – psychologicznego i prawnego (trzy godziny tygodniowo);
- z zakresu poradnictwa psychologicznego: psychologa (na podstawie umowy zlecenia) w okresie od 5 kwietnia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. (dwa razy w tygodniu po 4 godziny) oraz w okresie od 9 maja 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. (raz w tygodniu po 2 godziny zegarowe w trzech pierwszych tygodniach miesiąca). Środki uzyskano z dofinansowania zadania własnego z dotacji budżetu państwa polegającego na utrzymaniu ośrodka pomocy społecznej w obszarze II (umowy nr 215/OPS/2022⁴¹ oraz nr 301/OPS/2023⁴², zawarte pomiędzy Wojewodą Małopolskim a Miastem Limanowa odpowiednio na kwoty 37 680,00 zł i 20 377,00 zł)⁴³. W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 4 kwietnia 2022 r. oraz od 1 stycznia do 8 maja 2023 r. MOPS nie zatrudniał psychologa;
- z zakresu poradnictwa socjalnego: w 2021 r. 10 pracowników socjalnych, a w 2022 r. i 2023 r. dziewięciu pracowników socjalnych. Porad udzielano w godzinach pracy Ośrodka. Kierownik wyjaśnił, że w razie nieobecności pracownika informacji osobom uwikłanym w przemoc udzielała osoba go zastępująca;
- z zakresu poradnictwa rodzinnego: pomocy udzielał asystent rodziny (jedna osoba) w godzinach pracy MOPS⁴⁴. W przypadku nieobecności asystenta porad i informacji o formach pomocy udzielali pracownicy socjalni lub osoba zatrudniona na stanowisku ds. przemocy w rodzinie.

Nie był prowadzony rejestr czasu oczekiwania na porady i konsultacje specjalistów. Kierownik wyjaśnił, że porady były udzielane na bieżąco, zgodnie z harmonogramem pracy psychologa i prawnika.

(akta kontroli str. 41-77, 698-710)

Odnośnie do braku psychologa w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 4 kwietnia 2022 r. oraz od 1 stycznia do 8 maja 2023 r. Kierownik MOPS wyjaśnił, że w 2021 roku MOPS nie posiadał zabezpieczonych środków na zapewnienie pomocy psychologicznej. W dniu 24 listopada 2021 r. przesłano zapytanie ofertowe do trzech specjalistów – psychologów celem rozeznania rynku i ustalenia ceny za jedną godzinę pracy

⁴¹ Zawarta 1 kwietnia 2022 r.

⁴² Zawarta 1 stycznia 2023 r.

⁴³ 28 października 2021 r. Miasto Limanowa otrzymało pismo od Wojewody Małopolskiego dotyczące możliwości ubiegania się o środki w formie dotacji celowej na wsparcie finansowe zadań i programów realizacji zadań pomocy społecznej do 26 listopada 2021 r. Miasto złożyło wniosek o przyznanie środków na 2022 r. w wysokości 37 680,00 zł (w tym wkład własny 9 420,00 zł) na usługi psychologa oraz prawnika. 27 marca 2023 r. Miasto otrzymało do podpisania umowę, w której przyznano m.in. kwotę w wysokości 20 377,00 zł na dofinansowanie zadania własnego polegającego na utrzymaniu ośrodka pomocy społecznej, w związku z realizacją dodatkowych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym kontynuację projektów z roku 2022.

⁴⁴ Zatrudniony w systemie zadaniowego czasu pracy.

specjalisty. W dniu 30 grudnia 2021 r. rozstrzygnięto wybór najkorzystniejszej oferty. Po otrzymaniu środków z budżetu państwa w dniu 4 kwietnia 2022 r. podpisano umowę na świadczenie usługi psychologa. Podobna sytuacja jak powyżej miała miejsce w okresie od 1 stycznia (...) do 8 maja 2023 r., gdzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oczekiwał na przyznanie środków w ramach dofinansowania z budżetu państwa (...). W ramach powyższej dotacji Ośrodek mógł realizować zadanie związane z zatrudnieniem psychologa w ramach kontynuacji projektu z 2022 roku tj. zatrudnienie psychologa. Umowa o przyznaniu dotacji została podpisana i dostarczona przez Małopolski Urząd Wojewódzki do tut. Ośrodka w miesiącu kwietniu 2023 r., natomiast umowa z psychologiem została podpisana w dniu 27 kwietnia 2023 r. W przypadku, gdy pomoc psychologa nie była dostępna w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, informowano, w jakich instytucjach można było z niej skorzystać, tj. PCPR, Poradnia Specjalistyczna Arka, Fundacja Instytut Rozwoju i Równowagi. Z instytucjami tymi współpracowano w ramach nieformalnej umowy. Informacje o podmiotach udzielających pomocy na terenie Miasta Limanowa zamieszczone były także na stronie internetowej Ośrodka oraz na tablicy ogłoszeń w tut. Ośrodku (...).

(akta kontroli str. 656-658)

W latach objętych kontrolą pracownicy MOPS udzielili porad 462 osobom uwięzionym w przemoc, w tym udzielono:

- 25 porad psychologicznych,
- siedmiu porad prawnych,
- 64 porad rodzinnych,
- 366 porad socjalnych.

Kierownik wyjaśnił, że dane dotyczące pomocy prawnej i psychologicznej są zaniżone, ponieważ zostały wykazane na podstawie uzyskanych zaświadczeń (potwierdzeń) dotyczących udzielenia pomocy. Osoby informowane były na spotkaniach grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych o możliwości skorzystania z takich form pomocy w innych instytucjach i z takich form korzystały, jednakże MOPS nie posiada potwierdzenia.

(akta kontroli str. 46)

Na terenie Miasta nie funkcjonował gminny punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą.

(akta kontroli str. 42, 350-453)

Na terenie Miasta funkcjonował gminny telefon zaufania w Poradni Specjalistycznej „Arka” prowadzonej przez Fundację Auxilium. MOPS nie posiadał informacji o liczbie osób, która skorzystała z tej formy pomocy oraz o liczbie podjętych interwencji.

(akta kontroli str. 41-42)

Na terenie Gminy funkcjonowały jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, o których istnieniu i formach udzielania pomocy pracownicy MOPS, członkowie MZI, członkowie grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych informowali osoby uwięzione w przemoc:

- Ośrodek Interwencji Kryzysowej⁴⁵;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień „PROMEDICUM”⁴⁶;
- Poradnia Specjalistyczna Telefon Zaufania „ARKA”⁴⁷;
- Fundacja Instytut Rozwoju Równowagi⁴⁸;

⁴⁵Udzielający klientom znajdującym się w sytuacji kryzysowej kompleksowego wsparcia poprzez zespół specjalistów: psychologa, psychoterapeuty, pracownika socjalnego i prawnika (czynny całodobowo).

⁴⁶Udzielanie pomocy psychicznej i psychiatrycznej, leczenie uzależnień (czynny od poniedziałku do piątku): psychiatra, psycholog, psychoterapeuta.

⁴⁷Udzielanie pomocy ludziom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych: psychologicznej, psychiatrycznej, pedagogicznej, prawnej i duszpasterskiej (czynny od poniedziałku do piątku od 16.00 do 20.00).

⁴⁸Prowadzenie punktu konsultacyjnego do spraw uzależnień i innych problemów psychologicznych, terapia psychologiczna (czynny od poniedziałku do piątku w godz. 9.00-21.00 i w soboty 9.00-13.00).

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie⁴⁹;
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych⁵⁰.

(akta kontroli str.454-455)

Odnosnie do podejmowania działań na rzecz podnoszenia świadomości społecznej w zakresie problematyki przemocy domowej, Kierownik wyjaśnił, że przewodnicząca MZI/asystent rodziny prowadziła rozmowy wychowawcze z rodzicami i wychowawcami w indywidualnych przypadkach na prośbę pracowników szkoły. Ponadto w 2023 r. członkowie MZI wraz z dzielnicowym przeprowadzili w jednej ze szkół zajęcia profilaktyczne z dziećmi z klas 4 i 5 „Przemoc i jej rodzaje. Gdzie szukać pomocy” oraz z uczniami klas 6-8 „Przemoc. Odpowiedzialność prawna nieletnich”. Na stronie internetowej MOPS publikowano też np. informacje o Tygodniu Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem, co miało zwrócić szczególną uwagę na potrzeby i prawa osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz wdrożenie działań na rzecz poprawy ich położenia.

(akta kontroli str. 39, 456-466)

2.7. Gmina zapewniła osobom doznającym przemocy domowej miejsca w ośrodkach wsparcia. 20 stycznia 2022 r. MOPS zawarł porozumienie nr 2/2022 z PCPR, w którym uzgodniono że Ośrodek Interwencji Kryzysowej⁵¹ funkcjonujący na terenie Powiatu Limanowskiego, w celu realizacji art. 6 ust. 3 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy oraz art. 19 pkt 12 i art. 47 ust. 1, 2 i 3 ustawy o pomocy społecznej, zapewni osobom doznającym przemocy miejsca w mieszkaniu hostelowym (w zależności od liczby wolnych miejsc). MOPS zobowiązał się zapewnić, w razie konieczności, osobom korzystającym z pomocy, w okresie pobytu w OIK zaopatrzenie w całodienne wyżywienie oraz środki higieniczne, odzież, obuwie i inne niezbędne rzeczy. W 2021 r. funkcjonowało mieszkanie chronione przeznaczone m.in. dla zapewnienia schronienia ofiarom przemocy funkcjonujące na podstawie uchwały Rady Miasta Limanowa z dnia 25 marca 2014 r. oraz możliwość uzyskania mieszkania socjalnego od Gminy (uchwała Rady Miasta Limanowa z dnia 26 marca 2021 r.⁵² w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Limanowa oraz pomieszczeń tymczasowych, w której zapisano, że pierwszeństwo najmu lokalu socjalnego przysługuje m.in. osobom, które są ofiarami przemocy w rodzinie).

(akta kontroli str. 535-573, 730-731)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zadania i działania związane z przeciwdziałaniem przemocy zostały określone zbyt ogólnie. Zbiorczo określono realizatorów zadań: MOPS, Burmistrza Miasta Limanowa, PCPR, MZI, placówki oświatowe oraz inne instytucje i służby zaangażowane w rozwiązywanie problemów w rodzinie. Nie określono też terminów realizacji poszczególnych działań. Program identyfikował główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, miał jednakże charakter formalny i nie zamieszczono w nim zapisów wiążących go z uchwalanym corocznie budżetem. Jako źródła finansowania wskazano (bez określania ram finansowych wydatków) budżet Miasta, środki z programów resortowych i „inne źródła”. Tak przyjęty sposób zredagowania programu sprawiał m.in., że niemożliwe było ustalenie, jaki podmiot, w jakim zakresie i jakim terminie miał podjąć konkretne działanie i z jakiego źródła planowano je sfinansować. Ponadto konstrukcja przyjętych wskaźników/mierników uniemożliwiała dokonanie pomiaru poziomu ich osiągnięcia, a także weryfikację

⁴⁹Prowadzące poradnictwo socjalne, rodzinne, psychologiczne, pedagogiczne, prawne, mediacje rodzinne, realizujące programy korekcyjno-edukacyjne (czynny od poniedziałku do piątku od 7.30 do 15.30).

⁵⁰Działania realizowane w oparciu o Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

⁵¹ Dalej: OIK.

⁵² Uchwała nr XXXVIII.257.21 Rady Miasta Limanowa z dnia 26 marca 2021 r.

skuteczności konkretnych działań i zapotrzebowania na poszczególne formy pomocy – co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie akceptowalny. Dla skutecznej oceny osiągnięcia wskaźników, cele programu powinny być realne i mierzalne, tj. powinny spełniać ten warunek, iż cechuje je możliwość realizacji w wyznaczonym czasie i oceny ich wykonania przy użyciu przyjętych kryteriów ewaluacji.

(akta kontroli str. 246-264)

Kierownik MOPS wyjaśnił, że *zadania określone w Programie są złożone, terminy realizacji poszczególnych zadań mogą zmieniać się w czasie, dlatego ciężko jest precyzyjnie określić czas ich realizacji. Ponadto określenie terminu realizacji jako ciągły pozwala na lepsze reagowanie na nieprzewidziane sytuacje. W Programie Przeciwdziałania Przemocy zbiorczo określono realizatorów poszczególnych działań, ponieważ Miasto Limanowa zawarło porozumienia dotyczące współpracy z poszczególnymi instytucjami wchodzącymi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego, trudno byłoby więc przypisać konkretnych realizatorów do poszczególnych działań. W programie Przeciwdziałania Przemocy nie wskazano źródeł finansowania poszczególnych działań, ponieważ w klasyfikacji budżetowej nie utworzono rozdziału 85205. W Programie nie określono wartości docelowych wskaźników, ponieważ ze względu na wieloaspektowość i niemiernodajność zjawiska przemocy trudno jest je ustalić.*

(akta kontroli str. 748-751)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą w Gminie wykonywano zadania określone w art. 6 ust. 2 pkt 1-4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. Przyjęto i realizowano „*Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy*” na lata 2020-2023. Prowadzono poradnictwo i interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Działania te oparte były o diagnozę zjawiska przemocy domowej, która była integralną częścią ww. Programu. Program identyfikował główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, tj. specyfikę zjawiska przemocy w mieście Limanowa, jego przyczyny, sytuacje/okoliczności, w których najczęściej dochodzi do przemocy, zjawiska współwystępujące. Jednak, w ocenie NIK, zadania i działania związane z przeciwdziałaniem przemocy zostały określone zbyt ogólnie. Zbiorczo określono realizatorów zadań: MOPS, Burmistrza Miasta Limanowa, PCPR, MZI, placówki oświatowe oraz inne instytucje i służby zaangażowane w rozwiązywanie problemów w rodzinie. Nie określono też terminów realizacji poszczególnych działań. Program identyfikował główne problemy związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, miał jednakże charakter formalny i nie zamieszczono w nim zapisów wiążących go z uchwalanym corocznie budżetem. Ponadto konstrukcja przyjętych wskaźników/mierników uniemożliwiała dokonanie pomiaru poziomu ich osiągnięcia, a także weryfikację skuteczności konkretnych działań i zapotrzebowania na poszczególne formy pomocy – co jednocześnie nie pozwalało na ustalenie, jaki poziom będzie akceptowalny.

MOPS zapewniał pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej, w formach określonych w art. 3 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, poprzez wsparcie specjalistyczne i pomoc w przezwyciężeniu trudnej sytuacji osobistej, umożliwiając dostęp do specjalistów zajmujących się poradnictwem dla osób dotkniętych przemocą domową, lub informując o instytucjach, które takiej pomocy udzielały. Dzięki współpracy z PCPR zapewniono osobom doznającym przemocy domowej miejsca w ośrodku wsparcia (mieszkanie hostelowe prowadzone w OIK). Zapewniono również mieszkanie chronione dla zapewnienia schronienia ofiarom przemocy. Informacje o podmiotach udzielających pomocy na terenie Miasta zamieszczone były na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie MOPS.

3. Realizacja procedury „Niebieskie Karty”, w tym postępowanie wobec osób doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc

Opis stanu faktycznego

3.1. Miejski Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy został powołany przez Burmistrza Miasta zarządzeniem z 6 sierpnia 2019 r. W skład MZI wchodził przedstawiciel limanowskich instytucji i służb, do kompetencji których należało podejmowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, tj. asystent rodziny jako przewodnicząca MZI, pracownik socjalny MOPS, przedstawiciele oświaty⁵³, ochrony zdrowia⁵⁴, policji⁵⁵, MKRPA⁵⁶ oraz Sądu Rejonowego w Limanowej⁵⁷, a także pracownik obsługi administracyjno-technicznej MOPS⁵⁸. Zmiany w składzie MZI były dokonywane na podstawie zarządzeń Burmistrza⁵⁹:

W związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, zarządzeniem Burmistrza z 4 września 2023 r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Limanowej powołano nowy MZI.

W skład MZI, wg stanu na 31 grudnia 2023 r., zgodnie z wymogami art. 9a ust. 3-4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, wchodził przedstawiciele:

- MOPS – trzy osoby (pracownik socjalny, asystent rodziny, pracownik obsługi administracyjno-technicznej);
- Sądu Rejonowego w Limanowej – jedna osoba (kurator zawodowy),
- KPP – dwie osoby (kierownik wydziału dzielnicowych, funkcjonariusz KPP),
- MKRPA – jedna osoba (przewodnicząca MKRPA),
- miejskich placówek oświatowych – jedna osoba (pedagog szkolny),
- Szpitala Powiatowego w Limanowej – jedna osoba (pracownik socjalny).

MZI nie został rozszerzony o przedstawicieli instytucji wymienionych w art. 9a ust. 5 tej ustawy.

(akta kontroli str. 163-183, 186-184)

Zgodnie z art. 9a ust. 8 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, MZI działał na podstawie zawartych porozumień określających m.in. sposób i formę wymiany informacji oraz sprawy dotyczące uczestnictwa członków grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych w posiedzeniach i pracach tych grup.

(akta kontroli str. 137-162)

W okresie objętym kontrolą odbyło się 13 posiedzeń MZI, z tego w 2021 r. pięć posiedzeń, a w 2022 i 2023 r. po cztery posiedzenia. Zgodnie z art. 9a ust. 7 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, posiedzenia Zespołu, po nowelizacji ustawy z dniem 22 czerwca 2023 r., odbywały się nie rzadziej niż raz na dwa miesiące, a przed nowelizacją – nie rzadziej niż raz na trzy miesiące. Na 11 posiedzeń, które odbyły się przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, w trzech przypadkach obecni byli wszyscy członkowie Zespołu. W pozostałych ośmiu posiedzeniach pedagog był nieobecny pięć razy⁶⁰, funkcjonariusz policji pięć razy⁶¹, jeden raz przedstawiciel MKRPA, pracownik socjalny MOPS oraz osoba zajmująca stanowisko ds. przemocy w MOPS⁶². Po nowelizacji ww. ustawy na obydwóch posiedzeniach obecni byli

⁵³ Pracownik Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 1 w Limanowej: pedagog/psycholog.

⁵⁴ Pracownik socjalny Szpitala Powiatowego w Limanowej.

⁵⁵ Kierownik Wydziału dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Limanowej.

⁵⁶ Przewodnicząca MKRPA.

⁵⁷ Kurator zawodowy.

⁵⁸ Pracownica MOPS zatrudniona na stanowisku referenta ds. administracyjnych.

⁵⁹ Z 3 listopada 2020 r., 22 lutego 2021 r., 30 lipca 2021 r., 29 października 2021 r., 1 grudnia 2021 r. oraz 20 marca 2023 r.

⁶⁰ W jednym przypadku usprawiedliwił swoją nieobecność.

⁶¹ W każdym przypadku usprawiedliwił swoją nieobecność.

⁶² Usprawiedliwili swoją nieobecność.

wszyscy członkowie. Przedmiotem prac MZI było m.in. omawianie spraw bieżących, analiza i zakończenie poszczególnych procedur NK, wymiana informacji pomiędzy członkami MZI na temat poszczególnych rodzin, sporządzanie wniosków do instytucji, akceptacja wniosków grup diagnostyczno-pomocowych, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym. Spotkania te były protokolowane.

(akta kontroli str. 48, 163-185)

Siedzibą MZI był MOPS. Kierownik MOPS wyjaśnił, że obsługa organizacyjno-techniczna zespołu polegała na przechowywaniu dokumentacji gromadzonej z posiedzeń MZI oraz grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych, sporządzaniu zaproszeń, wezwań, przygotowywaniu protokołów, sprawozdań. Posiedzenia zespołu oraz grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych odbywały się w siedzibie Ośrodka lub w miejscu wskazanym przez Ośrodek, ponieważ to MOPS organizował wszystkie działania podejmowane w ramach zespołu, zawiadamiał członków o terminie spotkania, a także prowadził rejestr NK wpływających do MZI, przysyłał korespondencje oraz monitorował sytuację rodziny pozostającej w zainteresowaniu zespołu. Członkowie MZI nie otrzymywali dodatkowego wynagrodzenia, diet lub innych świadczeń za udział w posiedzeniach zespołu.

(akta kontroli str. 163-167)

W latach 2021-2023 w Mieście Limanowa doświadczyło przemocy 192 osoby ze 108 rodzin. Procedura NK została wszczęta w 67 przypadkach. Powołano 85 grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych, które odbyły 143 posiedzenia. Z pomocy MZI i grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych skorzystało 379 osób ze 108 rodzin.

(akta kontroli str. 163-167, 43, 48)

3.2. W okresie objętym kontrolą do MOPS wpłynęło 15 zgłoszeń o występowaniu przemocy domowej (w 2021 r. – siedem, w 2022 r. trzy, w 2023 r. - pięć). W latach 2021-2022 w każdym przypadku zgłoszenia przemocy wypełniono formularz NK-A⁶³. W 2023 r. na pięć zgłoszonych przypadków:

- w trzech przypadkach (prośba MOPS z Aleksandrowa Kujawskiego o wgląd w sytuację rodziny, zgłoszenie anonimowe, zgłoszenie w siedzibie MOPS dotyczące konfliktu pomiędzy siostrami zamieszkującymi we wspólnym mieszkaniu), po podjętych działaniach (wizyty w miejscu zamieszkania, systematyczny monitoring, rozmowy z osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy, zaproponowanie pomocy psychologa i prawnika) stosowanie przemocy nie potwierdziło się;
- w dwóch przypadkach założono NK-A.

Procedura NK została wszczęta:

- w 14 przypadkach przez MOPS: w 2021 r. – 7, w 2022 r. – 4 (w tym jedna NK została sporządzona przez OPS Stary Sącz), w 2023 r. – 3 (w tym jedna sporządzona przez OPS Kraków);
- w 50 przypadkach przez KPP (w 2021 r. – 13, w 2022 r. – 15⁶⁴, w 2023 r. – 22⁶⁵);
- w dwóch przypadkach przez instytucje oświaty (w 2021 r. – 1, w 2022 r. – 1);

⁶³ Załącznik nr 1 do rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Wszczęcie procedury następuje z chwilą wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A” w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej. Formularz, o którym mowa, wypełniają osoby będące przedstawicielami podmiotów wymienionych w art. 9a ust. 11–11d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. W formularzu „Niebieska Karta – A” wskazuje się wszystkie osoby doznające przemocy domowej i wszystkie osoby stosujące przemoc domową. Dalej: NK-A.

⁶⁴ W tym jedna sporządzona przez KP Tymbark i przekazana do MZI, gdyż na terenie Miasta zamieszkiwał sprawca przemocy.

⁶⁵ W tym jedna sporządzona przez KPP Limanowa – praca prowadzona ze sprawcą przemocy ze względu na zamieszkiwanie sprawcy na terenie Miasta oraz dwie sporządzone przez KPP prowadzone tylko z ofiarami przemocy zamieszkującymi na terenie Miasta.

- w jednym przypadku przez MKRPA (w 2023 r.).
(akta kontroli str. 163-167, 514-532, 715)

Na podstawie dokumentacji zgromadzonej w 30 sprawach, prowadzonych w ramach procedury NK⁶⁶, ustalono m.in. że:

- we wszystkich przypadkach wszczęcia procedury przez MOPS uzyskano informacje od ofiar przemocy lub członków rodziny, które zgłaszały te sytuacje do Ośrodka osobiście lub telefonicznie;
- we wszystkich przypadkach wszczęcia procedury przez policję informacja o stosowaniu przemocy została uzyskana podczas interwencji w miejscu zamieszkania lub w wyniku zgłoszenia w KPP;
- w przypadkach wszczęcia przez placówki oświatowe (szkoły) i MKRPA informacja o uzyskaniu przemocy została uzyskana od ofiar, które zgłosiły się do tych instytucji;
- po wszczęciu procedury NK uruchamiany był monitoring środowiskowy w miejscu zamieszkania u osoby/osób pokrzywdzonych realizowany przez pracownika socjalnego MOPS i/lub przewodniczącą MZI (będącą jednocześnie asystentem rodziny) oraz przez funkcjonariusza policji;
- we wszystkich przypadkach osoby doświadczające przemocy zgłaszały osobom przeprowadzającym monitoring swoje potrzeby i oczekiwania. W pierwszej kolejności (podczas pierwszej wizyty) dokonywano diagnozy sytuacji rodzinnej, lokalowej, ekonomicznej i zdrowotnej danej rodziny oraz rozpoznawano potrzeby zgłaszane przez osobę, która doświadczyła przemocy. Podejmowano też rozmowy dyscyplinujące ze sprawcą przemocy (jeżeli był obecny) informując go m.in. o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy. W trakcie wizyt pracownik socjalny bądź przewodnicząca MZI przekazywali ofierze oraz sprawcy informacje o dostępnych ofertach wsparcia. Przekazywane były kompleksowe informacje o możliwości skorzystania z poradnictwa: medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego i rodzinnego, w tym o instytucjach i podmiotach, które takiej pomocy udzielają na terenie Miasta. Informacje te przekazywano w formie ustnej i pisemnej (w postaci ulotek oraz wskazania źródła informacji), także poprzez przekazanie NK-B⁶⁷. Pracownik socjalny oferował osobom doświadczającym przemocy bezpłatną pomoc: psychologiczną (w 29 przypadkach⁶⁸ skorzystało osiem osób), prawną (w 29 przypadkach – skorzystała jedna osoba), socjalną (we wszystkich przypadkach), monitoring środowiska przez pracownika socjalnego i dzielnicowego w celu ochrony przed dalszym krzywdzeniem (we wszystkich przypadkach), medyczną (w jednym przypadku, w celu uzyskania zaświadczenia lekarskiego dotyczącego pogorszenia stanu zdrowia m.in. w związku z przemocą). Ponadto oferowano pomoc w formie usług opiekuńczych (trzy przypadki), a w dwóch przypadkach zaproponowano udział w zajęciach „Senior+”. W przypadkach stwierdzenia trudnej sytuacji materialnej i zgłaszanych potrzeb materialnych proponowano wsparcie finansowe (udzielono 16 rodzinom);
- na 11 przypadków, gdy w rodzinie objętej procedurą NK aktów przemocy doświadczali dzieci⁶⁹:

⁶⁶ 11 procedur wszczętych przez MOPS: (nr 13, 217, 228, 219, 205, 69, 179, 218, 114, 155, 222), 16 najdłużej prowadzonych procedur wszczętych przez KPP (nr 31, 214, 216, 221, 224, 226, 242, 223, 225, 243, 237, 41, 123, 229, 230, 235), dwie procedury wszczęte przez placówki oświatowe (nr 227, 116), jedna procedura wszczęta przez MKRPA (nr 241). Średni czas trwania prowadzonych procedur wynosił ok. 8 miesięcy.

⁶⁷ Załącznik nr 2 do rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Formularz przekazywany osobie doświadczającej przemocy po wypełnieniu formularza NK-A. Dalej: NK-B

⁶⁸ W jednym przypadku (sprawa nr 237) ofiarą była osoba schorowana i nieporadna ze względu na wiek.

⁶⁹ Sprawy nr: 114, 216, 225, 205, 227, 116, 228, 31, 242, 214, 217.

- w 10 przypadkach MZI zwrócił się do właściwych placówek oświatowych oraz do placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (na podstawie zawartego porozumienia) o wydanie opinii o sytuacji dziecka i taką opinię otrzymał;
- w jednym przypadku wszczęcia procedury NK przez szkołę opinia dotycząca funkcjonowania dziecka w środowisku szkolnym została przesłana wraz z formularzem NK;
- w sześciu przypadkach MZI zwracał się do Sądu Rodzinnego z wnioskiem o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dziecka (w żadnym przypadku sąd nie udzielił informacji o podjętych działaniach oraz ustalonej sytuacji). Po przekazaniu wniosku do sądu MZI/MOPS nie zwracał się ponownie o przekazanie informacji zwrotnej. Kierownik MOPS wyjaśnił, że informacje te były uzyskiwane telefonicznie, bądź na posiedzeniach MZI od kuratora sądowego;
- w jednym przypadku o wgląd w sytuację dziecka zwróciła się policja;
- w jednym przypadku MOPS złożył wniosek do prokuratury o podejrzenie popełnienia przestępstwa z art. 200 § 1 K.k., który zakończył się odmową wszczęcia postępowania;
- w pozostałych trzech przypadkach MZI posiadał wiedzę o rozpoczętych przed wszczęciem procedury NK postępowaniach w Sądzie Rodzinnym;
- w żadnym z badanych przypadków nie było potrzeby zapewnienia miejsca osobom dotkniętym przemocą domową w ośrodkach wsparcia lub w ośrodkach interwencji kryzysowej oraz lokalach socjalnych Miasta;
- wobec osób stosujących przemoc domową zostały podjęte:
 - środki zapobiegawcze: w postaci osadzenia sprawcy w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych w ośmiu przypadkach⁷⁰, w postaci nakazu opuszczenia przez oskarżonego lokalu mieszkalnego i zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego w dziewięciu przypadkach⁷¹, w postaci dozoru policji w jednym przypadku⁷²;
 - środki karne: w postaci kary 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata w jednym przypadku⁷³;
 - środki w ramach probacji – w postaci ustanowienia kuratora – w dwóch przypadkach⁷⁴;
 - środek zabezpieczający w postaci terapii, polegającej na ambulatoryjnym leczeniu psychiatrycznym – w jednym przypadku⁷⁵;
 - środki cywilno-prawne – opuszczenie budynku mieszkalnego – w jednym przypadku⁷⁶.
- w żadnym z badanych przypadków nie stwierdzono konieczności składania przez kuratorów sądowych wniosków o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności lub wniosków o odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec skazanego za przestępstwo związane z przemocą domową;

⁷⁰ Sprawy nr 31, 217, 216, 226, 223, 237, 230, 235.

⁷¹ Sprawy nr 31, 214, 217, 242, 243, 237, 123, 22, 230.

⁷² Sprawa nr 221.

⁷³ Sprawa nr 221.

⁷⁴ Sprawy nr 214, 221.

⁷⁵ Sprawa nr 123.

⁷⁶ Sprawa nr 123.

- w żadnym z badanych przypadków sprawcy nie brali udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych. W jednym przypadku zaproponowano sprawcy udział w zajęciach w Środowiskowym Domu Samopomocy, na co sprawca wyraził zgodę i uczęszczał na zajęcia⁷⁷. W jednym przypadku motywowano sprawcę do kontynuowania zajęć w tym domu⁷⁸;
- pomoc osobom potrzebującym (pierwsze działania) udzielana była w terminie od 0 do 25 dni od otrzymania informacji o założeniu NK. W przypadku, gdy procedura NK była wszczynana przez MOPS, na 11 badanych spraw w pięciu przypadkach działania podjęto w dniu wszczęcia procedury. W pięciu przypadkach działania podjęto od jednego do 11 dni (1, 2, 7, 8, i 11 dni⁷⁹). W jednym przypadku działania zostały podjęte po upływie 25 dni⁸⁰ od dnia wpływu formularza NK do Przewodniczącego MZI. Na 19 przypadków wszczęcia procedury NK przez Policję, placówki oświatowe oraz MKRPA działania podjęto w sześciu przypadkach w tym samym dniu, w 12 przypadkach od 1 do 7 dni⁸¹, w jednym przypadku po upływie 22 dni⁸². Przewodnicząca MZI wyjaśniła, że *rodzina, w której została sporządzona Niebieska Karta przez pracownika socjalnego (sprawa nr 222) w dniu 3.09.2021 r., do czasu posiedzenia grupy roboczej powołanej przez MZI była dwukrotnie monitorowana w miejscu zamieszkania (...) 8.09.2021 r. oraz 23.09.2021 r. Notatki (...) z wizyt w powyższej rodzinie znajdują się w odrębnej teczce pracownika socjalnego - Praca Socjalna. Przez niedopatrzenie nie znalazły się w teczce dotyczącej procedury NK. Informacje dotyczące rodziny były na bieżąco przekazywane ustnie przez pracownika socjalnego członkom grupy roboczej. Odnosząc się do sprawy nr 221, Przewodnicząca MZI wyjaśniła, że podjęcie pierwszych działań po upływie 22 dni, wynikało z tego, że MZI posiadał wiedzę o objęciu rodziny wsparciem MKRPA. W związku z tym, iż ofiara przemocy domowej podejmowała pracę zarobkową w pobliżu tutejszego Ośrodka, pracownicy MOPS podejmowali z ww. nieformalny kontakt osobisty w miejscu zatrudnienia ww. podczas którego przekazała, że ze względu na panujący okres urlopowy trudno będzie jej otrzymać dzień wolnego na spotkanie grupy roboczej, przekazała również że mąż ma problemy zdrowotne, ponadto sprawuje opiekę nad synem w domu, który nie uczęszcza do placówki oświatowej, kiedy ona przebywa w pracy (miesiąc sierpień). W związku z powyższym ustalono, że spotkanie odbędzie się we wrześniu;*
- pracownicy socjalni/przewodnicząca MZI (często w obecności funkcjonariusza policji będącego członkiem grupy roboczej) kontaktowali się z rodziną objętą procedurą NK z częstotliwością ok. 1 raz w miesiącu. Funkcjonariusz kontaktował się z rodziną objętą procedurą NK również z częstotliwością co najmniej 1 raz w miesiącu (i przysyłał do MZI stosowne notatki z monitoringu sytuacji, przeprowadzonych rozmów, udzielanych informacji i pouczeń);
- rodziny dotknięte przemocą nie uczestniczyły w lokalnych programach dla ofiar przemocy, gdyż takie programy w latach 2021-2023 w mieście Limanowa, jak i w powiecie nie funkcjonowały. W każdym przypadku ofiary przemocy były informowane o możliwości korzystania z instrumentów wyszczególnionych w art. 3 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy (na spotkaniach z grup roboczych oraz w trakcie wizyt w miejscach zamieszkania lub rozmów telefonicznych i wizyt w MOPS pracownicy socjalni i przewodnicząca MZI w każdym przypadku

⁷⁷ Sprawa nr 13.

⁷⁸ Osoba niepełnosprawna intelektualnie, niechętnie uczęszczająca na zajęcia (sprawa nr 69).

⁷⁹ Sprawy odpowiednio nr: 69, 155, 228, 219, 179.

⁸⁰ Sprawa nr 222.

⁸¹ Sprawy odpowiednio nr: 123, 225, 116, 242, 237, 241, 227, 243, 224, 41, 230, 226,

⁸² Sprawa nr 221.

proponowali taką pomoc i wskazywali miejsca i instytucje, które takiej pomocy udzielały);

- w ramach prowadzenia procedury NK, MOPS współpracował w szczególności z policją oraz MKRPA, placówkami oświatowymi i Sądem Rejonowym w Limanowej. W każdym przypadku objęcia rodziny procedurą NK policja w ramach współpracy z MZI przysyłała szczegółowe notatki służbowe z monitoringu lub interwencji w miejscu zamieszkania rodziny i przeprowadzonych rozmów. Policja informowała MZI o podjętych wobec sprawców środkach zapobiegawczych lub karnych;
- w większości pism kierowanych do instytucji współpracujących z MZI i przychodzących nie podawano podstawy prawnej. W pismach do placówek oświatowych wskazywano jako podstawę prawną art. 9b, 9c ust.1, 9d ust. 1-3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy. W pismach zawiadamiających podmiot wszczynający procedurę NK o jej zakończeniu jako podstawę prawną podawano § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁸³;
- w 12 przypadkach procedura NK została wszczęta z powodu stosowania przemocy, w sytuacji gdy sprawca znajdował się pod wpływem alkoholu. Po analizie sytuacji przez grupy robocze:
 - w sześciu przypadkach⁸⁴ MZI zwrócił się z wnioskiem do MKRPA o rozpoczęcie procedury dotyczącej leczenia odwykowego oraz o udzielenie informacji o podjęciu leczenia przez sprawcę (nie podano podstawy prawnej). MKRPA informowała MZI o zgłoszeniu się lub nie sprawcy przemocy na posiedzenie oraz o działaniach i ich rezultatach, pisemnie lub telefonicznie. Ponadto Przewodnicząca MKRPA była jednocześnie członkiem MZI oraz grup roboczych. W dwóch przypadkach sprawca podjął leczenie w Poradni Leczenia Uzależnień⁸⁵, w czterech przypadkach sprawcy nie podjęli leczenia (z tego w dwóch przypadkach uczęszczali na zajęcia do Środowiskowego Domu Samopomocy i nie spożywali alkoholu⁸⁶). We wszystkich przypadkach procedura NK została zakończona;
 - w pozostałych sześciu przypadkach motywowano sprawcę do zaprzestania nadużywania alkoholu oraz informowano o możliwości zgłoszenia się do MKRPA i podjęcia leczenia oraz przekazywano informacje i kontakty do właściwych instytucji;
 - we wszystkich przypadkach pomocą były objęte ofiary przemocy poprzez udzielanie wsparcia psychologicznego i prawnego oraz były motywowane do podejmowania działań w celu poprawy swojej sytuacji i zapewnienia bezpieczeństwa rodziny.
- w 28 przypadkach po zakończeniu procedury NK prowadzony był przez pracowników MOPS monitoring (w miejscu zamieszkania rodziny uwiękłej w przemoc lub przez kontakt telefoniczny). W dwóch przypadkach⁸⁷ monitoringu nie prowadzono: w jednym ofiara zmarła w trakcie prowadzenia procedury NK, a w drugim (sprawa nr 216) rodzina była objęta stałym wsparciem pracownika socjalnego MOPS. Po upływie 10 miesięcy od zakończenia procedury została ponownie wszczęta jeszcze dwukrotnie;

⁸³ Dz. U. Nr 209, poz. 1245. Od 28 września 2023 r. zastąpione rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1870). Dalej: *rozporządzenie w sprawie procedury NK*.

⁸⁴ Sprawy nr: 13, 155, 216, 69, 218, 235.

⁸⁵ Sprawy nr 235 i 218.

⁸⁶ Sprawy nr 13 i 69.

⁸⁷ Sprawy nr: 69 i 216.

W badanej próbie 30 dokumentacji dotyczących prowadzenia procedury NK w 23 przypadkach nie doszło ponownie do aktów przemocy. Sytuacja stosowania przemocy powtórzyła się w siedmiu przypadkach⁸⁸:

- w trzech sprawach kolejna procedura była wszczynana w trakcie trwania poprzedniej⁸⁹. W jednym przypadku sprawca otrzymał nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania na okres 14 dni przy wszczęciu pierwszej procedury. Procedura NK została wszczęta ponownie po 13 dniach od zakończenia okresu nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania⁹⁰. W jednym przypadku pierwsza procedura została wszczęta przez MOPS, a druga przez policję, która wydała nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania⁹¹. W jednym przypadku wszczęcia obydwóch procedur przez policję, po wszczęciu drugiej procedury nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania został wydany przez prokuraturę⁹²;
- w jednym przypadku kolejna procedura NK została wszczęta w związku ze stosowaniem przemocy wobec kolejnego dziecka w rodzinie⁹³;
- w jednym przypadku procedura NK została wszczęta trzykrotnie (druga procedura została wszczęta podczas trwania pierwszej, natomiast trzecia została wszczęta po upływie ok. 22 miesięcy po zakończeniu poprzednich procedur. Po rozpoczęciu trzeciej procedury został wydany bezterminowy nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania⁹⁴;
- w jednym przypadku procedura NK została wszczęta trzykrotnie. Pierwsza procedura dotyczyła stosowania przemocy fizycznej wobec współmałżonki. Po 10 miesiącach od jej zakończenia została wszczęta kolejna procedura dotycząca stosowania przemocy psychicznej wobec małoletnich dzieci przez ich matkę, która poprzednio była ofiarą przemocy ze strony męża i ojca dzieci. W trakcie trwania drugiej procedury została wszczęta następna, w której sprawcą nadal była matka⁹⁵;
- w jednym przypadku pierwsza procedura została wszczęta wobec syna partnerki, kolejna procedura została wszczęta w trakcie trwania pierwszej i dotyczyła stosowania przemocy wobec partnerki i wspólnego dziecka⁹⁶.

Po założeniu kolejnych NK kontynuowano pracę w rodzinie. Wszystkie postępowania zostały zakończone.

(akta kontroli str. 715-719, 723-726)

3.3. Szczegółowemu badaniu poddano 30 procedur NK (20 wszczętych przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy i rozporządzenia w sprawie procedury NK z 13 września 2011 r. oraz 10 wszczętych po nowelizacji ustawy i rozporządzenia):

- 10 procedur wszczętych przez MOPS (nr 13, 228, 219, 205, 69, 179, 218, 114, 155⁹⁷, 113A⁹⁸);
- 17 wszczętych przez policję (nr 221, 224, 226, 242, 223, 243, 237, 41⁹⁹, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258¹⁰⁰)

⁸⁸ Sprawy nr 31, 116, 214, 216, 217, 225, 230.

⁸⁹ Sprawy nr: 31, 217, 230.

⁹⁰ Sprawa nr 31.

⁹¹ Sprawa nr 217.

⁹² Sprawa nr 230.

⁹³ Sprawa nr 116.

⁹⁴ Sprawa nr 214.

⁹⁵ Sprawa nr 216.

⁹⁶ Sprawa nr 225.

⁹⁷ Procedury NK wszczęte przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy.

⁹⁸ Procedura wszczęta po nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy.

⁹⁹ Procedury NK wszczęte przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy.

¹⁰⁰ Procedury wszczęte po nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy.

- jedną procedurę wszczętą przez MKRPA (nr 241¹⁰¹);
 - dwie procedury wszczęte przez placówki oświatowe (nr 227 i 116¹⁰²).
- Ustalono m.in., że w 20 badanych sprawach, w których procedura NK została wszczęta przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy:
- wypełnione formularze NK-A zostały przekazane do przewodniczącej MZI w terminie nieprzekraczającym siedmiu dni od wszczęcia procedury, tj. zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury NK w 19 przypadkach (od 0 do siedmiu dni). W jednym przypadku (sprawa nr 224) policja przekazała formularz po upływie ośmiu dni;
 - Przewodnicząca MZI w przypadku otrzymania NK działała zgodnie z procedurami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy oraz rozporządzeniu w sprawie procedury NK. We wszystkich badanych 20 przypadkach, zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury NK, po otrzymaniu formularza NK-A przekazywała go członkom MZI nie później niż w ciągu 3 dni od jego otrzymania;
 - członkowie powołanych grup roboczych na posiedzeniach, zgodnie z § 8 ust. 2 ww. rozporządzenia, w 19 przypadkach wypełnili formularz NK-C¹⁰³ w obecności ofiary przemocy. W jednym przypadku ofiara nie zgłosiła się na posiedzenie grupy roboczej pomimo wysłanego zaproszenia (sprawa nr 116). NK-C została wypełniona na kolejnym posiedzeniu grupy roboczej po upływie 1 miesiąca w związku ze sporządzeniem kolejnej NK;
 - członkowie powołanych grup roboczych na posiedzeniach, zgodnie z § 8 ust. 6 ww. rozporządzenia, w 17 przypadkach wypełnili formularz NK-D¹⁰⁴ w obecności sprawcy przemocy. W trzech przypadkach sprawca nie zgłosił się na posiedzenie grupy pomimo wysłanego wezwania (sprawy nr 227¹⁰⁵, 13¹⁰⁶, 241¹⁰⁷);
 - czas, jaki upłynął od przekazania członkom MZI formularza NK-A do pierwszego spotkania GR wynosił: w siedmiu przypadkach od 1 do 8 dni, w 10 przypadkach od 11 do 20 dni, w trzech przypadkach czas ten wynosił: 21¹⁰⁸, 23¹⁰⁹ i 45 dni¹¹⁰. Przewodnicząca MZI wyjaśniła, że *organizowanie posiedzeń grup roboczych w różnych odstępach czasu od przekazania członkom MZI formularza NK-A zależne było od skali zjawiska przemocy w danej rodzinie. Spotkania grupy roboczej w środowiskach, gdzie znajdowały się dzieci bądź osoby starsze i nieporadne, organizowane były niezwłocznie, nawet w miejscu zamieszkania z uwagi na obawę przed bezbronnością tych osób. W sytuacjach gdy pracownicy socjalni znali środowisko domowe, udzielali pomocy finansowej, byli w kontakcie z osobami uwikłanymi w przemoc, spotkania te odbywały się nieco później. Grupy robocze składają się z kilku osób, które wykonują inne obowiązki w instytucjach, w których są zatrudnione, często więc terminy spotkań grup uzależnione są od możliwości poszczególnych osób (...). Istotne jest także, że zaproszenia*

¹⁰¹ Procedura NK wszczęta przed nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy.

¹⁰² J.w.

¹⁰³ Załącznik nr 3 do rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Grupa robocza/diagnostyczno-pomocowa, na podstawie ustaleń zawartych w wypełnionym formularzu „Niebieska Karta – C”, podejmuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej i poprawę jej sytuacji życiowej. Dalej: NK-C.

¹⁰⁴ Załącznik nr 4 do rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Grupa robocza/diagnostyczno-pomocowa, po wezwaniu osoby stosującej przemoc domową, w jej obecności, dokonuje analizy sytuacji w związku z podejrzeniem stosowania przemocy domowej i na podstawie informacji zawartych w formularzu „Niebieska Karta – D” dokonuje ustaleń dotyczących dalszych działań, zobowiązując osobę stosującą przemoc domową do ich realizacji w celu zmiany jej postępowania. Dalej: NK-D.

¹⁰⁵ Sprawca osadzony w Zakładzie Karnym.

¹⁰⁶ Sprawca pomimo niezgłoszenia się na posiedzenie GR podjął współpracę z pracownikiem socjalnym.

¹⁰⁷ Ofiara przemocy na posiedzeniu GR dostarczyła oświadczenie sprawcy o złym stanie zdrowia i niemożności uczestniczenia w posiedzeniu (sprawca wyprowadził się ze wspólnego mieszkania).

¹⁰⁸ Sprawa nr 223.

¹⁰⁹ Sprawa nr 13.

¹¹⁰ Sprawa nr 69.

i wezwania na posiedzenia grup do osób uwikłanych w przemoc są wysyłane za pośrednictwem poczty. (...) jeśli osoby te pracują, nie zawsze mogą odebrać list, który może być awizowany.

Spotkanie grupy roboczej zorganizowane po 21 dniach (sprawa 223) wynika z tego, iż dzień po wpływie NK do MZI ofiara stawiała się w MOPS i opisała swoją sytuację, udzielono informacji, gdzie może uzyskać pomoc. W dniu wpływu NK rodzinę monitorował także dzielnicowy. Po analizie sytuacji rodziny ustalono termin grupy roboczej.

Spotkanie grupy roboczej zorganizowane po 23 dniach (sprawa 13) wynika z tego, że sytuacja rodziny była znana od wielu lat pracownikowi socjalnemu, który sporządził NK w miejscu zamieszkania. Podczas tej wizyty pracownik socjalny udzielił niezbędnych informacji dotyczących możliwych form pomocy. Rodzina pozostawała w stałym kontakcie telefonicznym z pracownikiem socjalnym.

Spotkanie grupy roboczej zorganizowane po 45 dniach wynika z tego, że pracownicy MOPS mieli stały, niemalże codzienny kontakt ze sprawcą przemocy, ponieważ jest on osobą niepełnosprawną intelektualnie, uczęszczającą do Środowiskowego Domu Samopomocy, mieszczącego się w tym samym budynku co MOPS. Podczas codziennych spotkań, motywowali go do zachowywania abstynencji oraz dbania o higienę i pomocy matce w obowiązkach domowych. Pracownik do czasu posiedzenia grupy monitorował rodzinę w miejscu zamieszkania.

- w 18 przypadkach służby podjęły działania jeszcze przed pierwszym spotkaniem grupy roboczej i przed opracowaniem IPP (w sześciu przypadkach w dniu wpływu NK, w 10 przypadkach od 1 do 4 dni, w dwóch przypadkach było to 8 dni). W jednym przypadku (sprawa 179) procedura NK została wszczęta przez pracownika socjalnego w związku z monitorowaniem przyznaných usług opiekuńczych. Pierwsze posiedzenie grupy roboczej zorganizowane zostało w miejscu zamieszkania ofiary ze względu na jej stan zdrowia po 11 dniach od uruchomienia procedury, a kolejne działania zostały podjęte po czterech dniach od sporządzenia IPP. W przypadku sprawy nr 221 pierwsze działania podjął funkcjonariusz policji (członek grupy roboczej) po upływie 17 dni od sporządzenia IPP oraz kurator (będący członkiem MZI) po 32 dniach. Ze strony MOPS pierwszy udokumentowany kontakt pracownika, którym była przewodnicząca MZI (poza posiedzeniem grupy roboczej), miał miejsce po upływie trzech miesięcy od sporządzenia IPP. Z notatek służbowych funkcjonariusza policji załączonych do dokumentacji wynikało, że przemoc nie powtórzyła się, sprawca podjął leczenie w Poradni Leczenia Uzależnień i nie spożywał alkoholu. Przewodnicząca MZI wyjaśniła, że w tym czasie panowała pandemia SARS-CoV-2, w związku z czym nawiązywanie kontaktu było znacznie utrudnione, wskazać również należy, że ofiara przemocy domowej podejmowała pracę zarobkową w pobliżu tutejszego Ośrodka, zatem pracownicy MOPS podejmowali z ww. nieformalny kontakt osobisty w miejscu zatrudnienia ww. Natomiast małoletni objęty był wsparciem pracowników oświaty. Ofiara złożyła wniosek do MKRPA o rozpoczęcie procedury leczenia odwykowego męża oraz zawiadomienie z art. 207 K.k. Rodzina była więc objęta wsparciem MKRPA, kuratora oraz policji, którzy pozostawali z nią w kontakcie. Dlatego też kontakty pracowników MOPS w miejscu zamieszkania rodziny były rzadsze;
- w 17 przypadkach ofiara była zapraszana na posiedzenie grupy jeden raz i w nim uczestniczyła (w tym trzy razy posiedzenie grupy roboczej odbyło się w miejscu zamieszkania). W trzech przypadkach zaproszenie wystosowano dwukrotnie

- z powodu nieobecności zapraszanego osoby na pierwszym posiedzeniu (w tym w jednym przypadku posiedzenia odbywały się w miejscu zamieszkania);
- w 17 przypadkach sprawca był wzywany na posiedzenie grupy roboczej jeden raz (w tym w dwóch przypadkach nie uczestniczył). W trzech przypadkach wezwano dwukrotnie z powodu nieobecności sprawcy na pierwszym posiedzeniu¹¹¹.

W 10 badanych sprawach, w których procedura NK została wszczęta po nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy:

- wypełnione formularze NK-A zostały przekazane do przewodniczącej MZI w terminie nieprzekraczającym 5 dni roboczych od wszczęcia procedury, tj. zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury NK (od 2 do 5 dni);
- Przewodnicząca MZI w przypadku otrzymania NK działała zgodnie z procedurami określonymi w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy oraz rozporządzeniu w sprawie procedury NK. We wszystkich 10 przypadkach, zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury NK, po otrzymaniu formularza NK-A przekazała go członkom grup diagnostyczno-pomocowych nie później niż w ciągu 3 dni od dnia jego otrzymania;
- członkowie powołanych grup diagnostyczno-pomocowych na posiedzeniach, zgodnie z § 8 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury NK, w terminie nieprzekraczającym 5 dni od otrzymania formularza NK, we wszystkich przypadkach dokonali diagnozy sytuacji rodziny, zaplanowali dalsze działania, ustalili skład grupy oraz termin posiedzenia w obecności ofiary i sprawcy;
- w ośmiu przypadkach, zgodnie z § 11 ust. 2 ww. rozporządzenia, wypełnili formularz NK-C w obecności ofiary przemocy (w trzech przypadkach w styczniu 2024 r.¹¹²). W jednym przypadku ofiara nie zgłosiła się na posiedzenie grupy pomimo dwukrotnego zaproszenia (sprawa nr 253), a w jednym przypadku ofiara zamieszkiwała na terenie innej gminy;
- członkowie powołanych grup diagnostyczno-pomocowych na posiedzeniach, zgodnie z § 12 ust. 1 ww. rozporządzenia, w czterech przypadkach wypełnili formularz NK-D¹¹³ w obecności sprawcy przemocy (w dwóch przypadkach sprawca zamieszkiwał teren innej gminy, w dwóch przypadkach przebywał za granicą). W pozostałych przypadkach jeden ze sprawców posiadał nakaz opuszczenia mieszkania oraz zakaz zbliżania się do rodziny, a drugi pomimo dwukrotnego wezwania na posiedzenie grupy nie stawiał się;
- w dziewięciu przypadkach służby podjęły działania jeszcze przed pierwszym spotkaniem grupy i przed opracowaniem IPP (w czterech przypadkach w dniu wpływu NK, w pięciu przypadkach od 1 do 3 dni). W jednym przypadku ofiara zamieszkiwała poza terenem miasta Limanowa;
- w dwóch przypadkach ofiara była zapraszana na posiedzenie grupy jeden raz i w nim uczestniczyła. W trzech przypadkach zaproszenie wysłano dwukrotnie z powodu nieobecności zapraszanego osoby na pierwszym posiedzeniu (z tego w jednym przypadku nie stawiała się na żadne zaproszenie, w jednym przypadku drugie posiedzenie odbyło się w miejscu zamieszkania, w jednym przypadku stawiała się na drugie posiedzenie). W jednym przypadku ofiara była

¹¹¹ Sprawa nr 227 – nie uczestniczył w obydwóch posiedzeniach ze względu na odbywanie wyroku w Zakładzie Karnym; sprawa nr 223 – w dokumentacji brak informacji o powodzie niestawienia się na pierwsze posiedzenie. Sprawca po ponownym wezwaniu stawiał się na posiedzeniu; sprawa nr 219 – sprawczyni nie stawiała się na pierwsze posiedzenie grupy roboczej z powodu złego stanu zdrowia. Kolejne posiedzenie odbyło się w miejscu zamieszkania.

¹¹² Sprawa nr: 256, 257, 258.

¹¹³ W przypadku sprawy nr 256 w styczniu 2024 r.

- zapraszana na posiedzenie grupy trzykrotnie i stawiała się na ostatnie zaproszenie. W jednym przypadku ofiara zamieszkiwała poza terenem miasta Limanowa¹¹⁴;
- w dwóch przypadkach sprawca był wzywany na posiedzenie grupy jeden raz i w nich uczestniczył. W dwóch przypadkach wezwanie wystosowano dwukrotnie z powodu nieobecności sprawcy na pierwszym posiedzeniu (nie stawiał się również na drugie wezwanie). W jednym przypadku sprawca był wzywany na posiedzenie grupy trzykrotnie i stawiał się na ostatnie wezwanie. W jednym przypadku adres sprawcy nie był znany. W jednym przypadku sprawca zamieszkiwała poza terenem miasta Limanowa¹¹⁵.

We wszystkich badanych 30 przypadkach osoby dotknięte przemocą każdorazowo zapraszano na posiedzenie grupy roboczej/grupy diagnostyczno-pomocowej w innym czasie niż sprawców tej przemocy. Posiedzenia odbywały się w siedzibie MOPS lub w siedzibie Urzędu Miasta Limanowa w warunkach zapewniających prywatność. We wszystkich przypadkach osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udzielono kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy (o instytucjach i podmiotach świadczących pomoc, formach pomocy, możliwych do podjęcia działaniach. Informacje te były przekazywane w formie ustnej i w postaci ulotek lub podania źródła informacji w internecie, w tym na stronie MOPS. W 25 przypadkach w dokumentacji spraw znajdowały się informacje o przekazaniu osobom pokrzywdzonym załącznika NK-B. Pozostałe pięć przypadków niepotwierdzenia tego faktu dotyczyło wszczęcia procedury przez Policję (trzy przypadki) i przez szkołę (dwa przypadki).

W 29 badanych (na 30) sprawach prowadzenia procedury NK sporządzany był Indywidualny Plan Pomocy. W jednym przypadku¹¹⁶ nie sporządzono IPP z uwagi na zamieszkiwanie ofiary poza terenem Gminy.

Badane IPP zostały opracowane, a następnie modyfikowane w zależności od zmieniających się sytuacji:

- w każdym przypadku członkowie grupy roboczej/diagnostyczno-pomocowej sporządzali diagnozę sytuacji rodziny ze szczególnym uwzględnieniem występowania przemocy, w tym oceniali sytuację zagrożenia;
- we wszystkich przypadkach w IPP uwzględniono potrzeby osób lub rodzin dotkniętych przemocą;
- we wszystkich przypadkach określono konkretne cele, zadania i działania przewidziane do realizacji (cele te były zrozumiałe i adekwatne z celami osoby doznającej przemocy). Zostały pozytywnie zdefiniowane (tzn. wyrażone w formie pożądanego rezultatu i elastyczne tzn. możliwe do modyfikacji w razie potrzeb. Cele wyznaczone w IPP nie były określane w czasie (były poddawane weryfikacji w części VIII NK-C);
- każdy plan był dostosowany do indywidualnych potrzeb osoby pokrzywdzonej (w razie potrzeby działania wykraczały poza dane zawarte w formularzu NK-B);
- we wszystkich przypadkach określono zadania (np. poinformowanie prokuratury, wystosowanie wniosku do sądu o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dziecka, monitoring sytuacji rodzinnej przez Policję i MOPS, objęcie opieką pedagoga dzieci szkolnych lub przedszkolnych, zapewnienie opieki psychologicznej, motywowanie do uczestnictwa w spotkaniach ze specjalistami, kierowanie sprawców do MKRPA oraz działania, które należy zrealizować, np. zapewnienie poradnictwa psychiatrycznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, pomoc w umieszczeniu dziecka w przedszkolu lub świetlicy środowiskowej;

¹¹⁴ Działania w pozostałych trzech sprawach były kontynuowane w 2024 r.

¹¹⁵ J.w.

¹¹⁶ Sprawa nr 251.

- we wszystkich przypadkach zaplanowane działania miały na celu ochronę przed dalszym krzywdzeniem (np. cykliczny kontakt ze specjalistami, monitoring sytuacji przez Policję i MOPS, zmiana miejsca pobytu ofiary lub sprawcy), działania zmierzające do podjęcia przez sprawcę leczenia odwykowego;
- w badanej próbie w czterech przypadkach rodzinę wspierał asystent rodziny;
- w przypadku pięciu ofiar dzieci sporządzono Plan Pomocy Dziecku¹¹⁷.

(akta kontroli str. 720-726)

W trakcie trwania procedury 30 badanych spraw odbyło się 86 posiedzeń grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych (51 posiedzeń grup roboczych i 35 posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych).

W posiedzeniach grup roboczych, w 29 przypadkach (tj. w 57%) uczestniczyli wszyscy członkowie grupy. W przypadku nieuczestniczenia członkowie w większości przypadków usprawiedliwiali swoją nieobecność. Dotyczyło to nieobecności funkcjonariusza policji w 14 przypadkach¹¹⁸, kuratora w ośmiu przypadkach¹¹⁹, przedstawiciela oświaty w sześciu przypadkach¹²⁰, przedstawiciela służby zdrowia w dwóch przypadkach¹²¹, przewodniczącej MKRPA w dwóch przypadkach¹²².

W posiedzeniach grup diagnostyczno-pomocowych, odbytych po zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, w 33 przypadkach (tj. w 94%) uczestniczyli wszyscy członkowie grupy (obligatoryjni i fakultatywni). W przypadku sześciu spraw, w których członkowie byli powołani obligatoryjnie, uczestniczyli oni we wszystkich posiedzeniach. W czterech sprawach z 10 w skład grup diagnostyczno-pomocowych powołano członków fakultatywnych w osobach przedstawiciela oświaty, kuratora oraz asystenta rodziny. W jednym posiedzeniu nie uczestniczył asystent rodziny (usprawiedliwił swoją nieobecność) oraz w jednym posiedzeniu kurator, który nie usprawiedliwił swojej nieobecności.

W latach 2021-2023 nie występowały przypadki odbierania dzieci przez pracowników socjalnych w związku z przemocą domową. W przypadkach, gdy ofiarami przemocy były dzieci, sporządzano Plan Pomocy Dziecku.

(akta kontroli str. 686-694, 715, 720-726)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK prawidłowo i rzetelnie realizowano procedury „Niebieskie Karty”. NIK pozytywnie ocenia działania grup roboczych/diagnostyczno-pomocowych w toku realizacji procedur NK. Podejmowano terminowe, adekwatne do potrzeb, udokumentowane działania wobec osób doświadczających przemocy lub ją stosujących. Osobom doświadczającym przemocy zapewniono różnorodne formy pomocy, w tym m.in. korzystanie z poradnictwa specjalistycznego lub informowano o miejscach jej uzyskania. W razie zdiagnozowanej potrzeby udzielano również wsparcia finansowego. Osoby stosujące przemoc były motywowane do zmiany zachowań i skorzystania ze specjalistycznej pomocy oraz informowane o konsekwencjach stosowania przemocy. Służby w większości badanych przypadków podejmowały działania niezwłocznie, jeszcze przed pierwszym spotkaniem grupy i sporządzeniem IPP (w 93% badanych przypadków). W pozostałych przypadkach powody podjęcia czynności w późniejszym terminie były niezależne od MOPS i nie miały wpływu na kontrolowaną działalność. Indywidualne Plany Pomocy uwzględniały specyficzne potrzeby każdej osoby/rodziny dotkniętej przemocą, a członkowie grup monitorowali ich realizację.

¹¹⁷ W tym w jednym przypadku (nr 258) w 2024 r.

¹¹⁸ Usprawiedliwiony w 8 przypadkach.

¹¹⁹ Usprawiedliwiony w 7 przypadkach.

¹²⁰ Usprawiedliwiony w 2 przypadkach.

¹²¹ Usprawiedliwiony w obydwóch przypadkach.

¹²² J.w.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Zapewnienie prowadzenia ewidencji księgowej w sposób pozwalający na ustalenie kosztów finansowania zadań własnych Gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.
2. Wykazywanie w sprawozdaniach budżetowych Rb-28S skali wydatków poniesionych na zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy.
3. Weryfikację obowiązującego Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy i ewentualne jego uzupełnienie, poprzez:
 - a) określenie realizatorów poszczególnych zadań oraz źródeł ich finansowania a także terminów przeprowadzenia poszczególnych działań;
 - b) sformułowanie mierników w sposób umożliwiający m.in. dokonanie pomiaru poziomu realizacji zadań dotyczących przemocy domowej oraz jego monitorowanie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 21 czerwca 2024 r.

Kontroler
Barbara Guga
główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

.....
podpis

p.o. Dyrektora
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie
/-/

z up.

Marcin Kopeć
p.o. Wicedyrektor

